

17. marts 2011

FOLKETINGETS
OMBUDSMAND

Inspektion af Arresthuset i Esbjerg den 24. februar 2010

ENDELIG

J.nr. 2010-0065-6282/PH

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning.....	3
2.	Bygningsmæssige forhold mv.....	4
2.1.	Ændringer siden sidst.....	5
2.2.	Den generelle vedligeholdelsesstandard	6
2.3.	Cellerne	7
2.3.1.	Almindelige celler	7
2.3.2.	Sikrings- og observationsceller	7
2.4.	Værksteder og undervisningslokaler	8
2.5.	Fritidslokaler	8
2.6.	Besøgsrum	10
2.7.	Gårdtursarealer	12
3.	Beskæftigelse mv.....	13
3.1.	Arbejde	17
3.1.1.	Beskæftigelsessituationen i Arresthuset i Esbjerg	17
3.1.2.	Kompensation for manglende arbejde mv.	20
3.1.3.	Arbejdsfællesskab i cellerne.....	20
3.2.	Undervisning mv.....	21
3.3.	Fritid.....	24
4.	Andre forhold.....	27
4.1.	Talsmandsordning	27
4.2.	Avishold	29
4.3.	Forplejning mv.....	30
4.4.	Belægning	30
4.5.	Telefonering.....	31
4.5.1.	Reglerne om telefonering	31
4.5.2.	Telefonordningen i Arresthuset i Esbjerg	33
4.6.	Husorden mv.	36
4.7.	Oplysning om rettigheder	38
4.8.	Udlevering og benyttelse af private genstande	39
5.	Rapportgennemgang	40
5.1.	Sikringscelleanbringelse.....	41
5.1.1.	Indledning	41
5.1.2.	Retsgrundlag	41
5.1.3.	Betingelser.....	42
5.1.4.	Begrundelse mv.	42

5.1.5. Magtanvendelse mv.	44
5.1.6. Kompetence mv.	44
5.1.7. Undersøgelse for genstande mv.	49
5.1.8. Fiksering.....	51
5.1.9. Lægetilkald og lægetilsyn.....	52
5.1.10. Fast vagt.....	55
5.1.11. Tilsyn ved personalet	56
5.1.12. Ophør og varighed af anbringelse og fiksering	58
5.1.13. Klagevejledning	59
5.2. Anbringelse i observationscelle.....	60
5.2.1. Indledning.....	60
5.2.2. Retsgrundlag	61
5.2.3. Betingelser.....	61
5.2.4. Begrundelse	61
5.2.5. Magtanvendelse	63
5.2.6. Kompetence mv.	63
5.2.7. Undersøgelse af den indsattes person	67
5.2.8. Lægetilkald og lægetilsyn.....	70
5.2.9. Tilsyn ved personalet	71
5.2.10. Ophør og varighed	72
5.2.11. Klagevejledning	73
Opfølgning	74
Underretning	74

1. Indledning

Som led i Folketingets Ombudsmands almindelige inspektionsvirksomhed (jf. § 18 i lov nr. 473 af 12. juni 1996 om Folketingets Ombudsmand) foretog jeg den 8. februar 2000 inspektion af Arresthuset i Esbjerg. Den 7. juli 2000 afgav jeg en (endelig) rapport om denne inspektion. Inspektionen blev fulgt op i opfølgingsrapporter af 4. juli 2001 og 26. oktober 2001.

Den 24. februar 2010 foretog jeg og tre af embedets øvrige medarbejdere en fornyet inspektion af Arresthuset i Esbjerg. Samme dag foretog jeg inspektion af Arresthuset i Vejle.

Jeg bad i forbindelse med varslingen af denne inspektion arresthuset om at oplyse om eventuelle ændringer i de bygningsmæssige forhold og andre forhold siden inspektionen i 2000 og/eller eventuelle projekter eller planer om det. Jeg bad endvidere arresthuset om at oplyse hvordan vedligeholdelsesstandarder, herunder inventarets stand, var. Jeg bad også om at få tilsendt nyt informationsmateriale siden inspektionen i 2000 – herunder nye kort og skitser over bygningerne og eventuelle interne regelsamlinger mv. Med brev af 10. februar 2010 modtog jeg materialet fra arresthuset, herunder arresthusets husorden og nye fælles regler for arresthusene i Syd- og Sønderjylland og på Fyn om udlevering og benyttelse af private genstande som arrestinspektøren havde udfærdiget den 22. december 2009, og som trådte i kraft den 1. februar 2010.

Til stede under inspektionen den 24. februar 2010 var blandt andre vicearrestinspektøren og arrestforvareren.

Inspektionen tog udgangspunkt i rapporten af 7. juli 2000 og opfølgningerne herpå. Under inspektionen spurgte jeg med udgangspunkt i en tjekliste til forskellige forhold der normalt ønskes besigtiget og drøftet i forbindelse med inspektion af arresthuse. Det er dog kun nogle af disse spørgsmål der er medtaget i rapporten.

Arresthusets indsatte var forud for inspektionen blevet gjort bekendt med inspektionen og med muligheden for i den forbindelse at få en samtale med mig. Jeg havde samtale med en enkelt indsat der efterfølgende fik et brev som opfølgning på samtalen.

Inspektionen blev indledt med en samtale med ledelsen. Under denne samtale afleverede jeg en skriftlig anmodning om udlevering af rapporter om anbringelse i sikringscelle og observationscelle inden for en nærmere angiven periode, dog maks. 10 sager inden for hver kategori. Med brev af 26. februar 2010 sendte arresthuset det ønskede materiale der omfattede 8 rapporter om anbringelse i sikringscelle og 10 rapporter om anbringelse i observationscelle. Sagerne gennemgås under pkt. 5.

Før en rundgang i (dele af) arresthuset havde jeg en samtale med arresthusets talsmand og talsmandssuppleant der i det følgende samlet vil blive omtalt som talsmændene. Ved inspektionens afslutning havde jeg et afsluttende møde med ledelsen om bl.a. de generelle forhold der var blevet bragt frem under samtalen med talsmændene.

Efter inspektionen fik talsmændene enslydende breve af 9. marts 2010 med opfølgning på de spørgsmål de rejste under samtalen. Nogle af forholdene er omtalt i rapporten om inspektionen, mens resten blev afsluttet i brevet til dem. Arresthuset og arrestinspektøren modtog kopi af brevet med anmodning om tilbagemelding på nogle af forholdene. Denne tilbagemelding har jeg modtaget i et brev af 22. marts 2010 med bilag fra arresthuset der er fremsendt med brev af 28. april 2010 fra arrestinspektøren der har henholdt sig til dette brev.

Denne rapport har i en foreløbig udgave været sendt til Arresthuset i Esbjerg, arrestinspektøren for Syd- og Sønderjylland og Fyn og Direktoratet for Kriminalforsorgen for at myndighederne kunne få lejlighed til at komme med eventuelle yderligere bemærkninger om faktiske forhold som rapporten måtte give anledning til. Jeg har ikke modtaget sådanne bemærkninger, men jeg har indarbejdet oplysninger som jeg senere har modtaget i bl.a. sagen om min inspektion af Arresthuset i Tønder den 23. oktober 2009.

2. Bygningsmæssige forhold mv.

Rapporten af 7. juli 2000 indeholder en nærmere beskrivelse af de bygningsmæssige forhold i Arresthuset i Esbjerg. Som det fremgår heraf, er arresthuset i 3 etager med tilhørende kælder.

Der er fortsat plads til i alt 43 indsatte i arresthuset. Cellerne er fordelt på de 3 etager, og alle celler er enkeltceller der (ifølge det oplyste i rapporten fra sidste inspektion) er ca. 8 m².

Under inspektionen den 24. februar 2010 så jeg sikringscellen, observationscellen, værkstedsgangen, undervisningslokalet (som mine samtaler med talsmændene fandt sted i) kondirummet, besøgsrummene og gårdtursarealet.

2.1. Ændringer siden sidst

Der er (som det også fremgår af opfølgingsrapporten fra den sidste inspektion) sket en ombygning af gårdtursarealet der ved inspektionen sidste gang bestod af 9 strålegårde. Ca. $\frac{1}{3}$ af arealet er ombygget til et træningscenter, og resten omfatter nu 3 gårde hvoraf den ene (den midterste) er større end de andre og kan bruges til boldspil.

Det tidligere billardrum på ca. 25 m² på 2. sal er, som det var planen ved sidste inspektion, jf. rapporten fra denne inspektion, omdannet til en skolestue.

I løbet af 2009 har arresthuset i samarbejde med flere indsatte og personalet indrettet et specielt børnebesøgsrum. Det er det ene af arresthusets 2 besøgsrum der er indrettet til et børnebesøgsrum.

På inspektionstidspunktet var arresthuset i gang med en større renovering af arresthusets køkken.

Mit samlede indtryk af de bygningsmæssige rammer i arresthuset er at de generelt set er gode.

Under min inspektion senere samme dag af Arresthuset i Vejle oplyste vicearrestinspektøren at der var sat en bygningsanalyse i gang i alle regionens 10 arresthuse for at afdække mulighederne for forbedringer hvis det skulle blive økonomisk muligt. I bl.a. sagen om min inspektion af Arresthuset i Tønder har arrestinspektøren oplyst at arrestinspektøren i 2009 og starten af 2010 sammen med en medarbejder fra embedet gennemgik området 10 arresthuse med henblik på at vurdere mulighederne for forbedringer og eventuelle kapacitetsudvidelser. På grund af kriminalforsorgens trængte økonomi blev der imidlertid ikke udarbejdet nogen projektbeskrivelser vedrørende de foreslåede ændringer, og der findes heller ikke en skriftlig bygningsanalyse.

2.2. Den generelle vedligeholdelsesstandard

Arresthusene skal selv afholde udgifterne til både indvendig og udvendig vedligeholdelse samt inventaranskaffelser, jf. også arresthusets resultatkontrakt med direktoratet. Arresthusene kan dog søge direktoratet om en særbevilling til (hjælp til) vedligeholdelse og udskiftning.

Som svar på mit spørgsmål forud for inspektionen om den generelle vedligeholdelsesstandard har arrestforvareren i brevet af 10. februar 2010 bl.a. oplyst følgende:

”Vedligeholdelsesstandarden i arresthuset vil jeg for den indvendige side betegne som middel – arresthuset forsøger løbende at holde de indsattes rum/celler i en fornuftig standard ved [at] skifte ødelagte og defekte ting ud, male cellerne minimum en gang hver 3. år. Arresthuset er betydelig obs. på hæværk på rummene og forsøger at begrænse dette mest muligt. Arresthuset er langsomt i gang med [at] skifte af de små 14 tommers TV ud med større TV og siden hen med fladskærmstv. Her sætter økonomien dog visse begrænsninger.

Udvendigt trænger arresthuset til bedre vedligeholdelse end det for nu forekommende”.

Jeg forstår det oplyste sådan at arresthuset løbende vurderer cellernes og celleinventarets stand og istandsætter celler samt istandsætter eller udskifter celleinventar i det omfang arresthusets økonomi tillader det. Jeg har noteret mig at cellerne males mindst hvert 3. år. Som det fremgår ovenfor, så jeg ingen celler under min inspektion af arresthuset denne gang.

På baggrund af arresthusets brev af 10. februar 2010 og min besigtigelse af øvrige lokaliteter i arresthuset, må jeg lægge til grund at arresthuset indvendigt, herunder cellerne og celleinventaret, generelt er i en rimelig vedligeholdelsesmæssig stand, mens arresthuset udvendigt trænger til vedligeholdelse. Min besigtigelse giver mig ikke anledning til andre bemærkninger end dem der er anført nedenfor.

Jeg er bekendt med at arresthusene ikke har pligt til at udarbejde vedligeholdelsesplaner, men at direktoratet har opfordret arresthusene til at gøre det. Hvis arresthuset har udarbejdet en sådan plan, beder jeg om en kopi af den. Hvis det ikke er tilfældet, beder jeg arresthuset om at oplyse om arresthuset har overvejet at udfærdige en sådan plan.

Der var generelt set rent og ryddeligt i arresthuset på inspektionstidspunktet.

2.3. Cellerne

2.3.1. Almindelige celler

Jeg så som nævnt ingen celler ved inspektionen denne gang.

Under min samtale med talsmændene oplyste de at det er meget koldt i cellerne om natten fordi der slukkes eller skrues ned for varmen. Om dagen er der til gengæld meget varmt. De indsatte vil gerne have mere varme om natten.

Under den afsluttende samtale oplyste arrestforvareren at der er natsænkning på fyret sådan at temperaturen sænkes til 16 grader om natten. Arrestforvareren ville gerne ændre det til f.eks. 18 grader.

I min skriftlige opfølgning på samtalen meddelte jeg at jeg gik ud fra at denne justering nu var sket. For en ordens skyld bad jeg dog ledelsen om at oplyse om der var sket en justering som nævnt.

I brevet af 22. marts 2010 har arresthuset oplyst at arresthuset i 4 dage (fra den 15. til og med den 18. marts 2010) målte dag- og nattemperaturer i en tom celle. Dagtemperaturen svingede mellem 20,3 og 22,4 grader og nattemperaturen (efter natsænkning) mellem 16,9 og 18,2 grader. På denne baggrund er der nu skruet en enkelt grad op på systemet så der nu skulle være en middeltemperatur på 18 grader om natten.

Jeg har noteret mig det oplyste.

2.3.2. Sikrings- og observationsceller

Arresthuset har en sikringscelle og en observationscelle der begge ligger i kælderen.

På tidspunktet for inspektionen var der på grund af den igangværende ombygning af køkkenet meget koldt i kælderen ved disse celler.

I sikringscellen var bælte og remme monteret på sengen. Det blev oplyst at der også sker sikringscelleanbringelse uden fiksering, og at bælte og remme i så fald fjernes.

Som noget særligt for dette arresthus er der fra observationscellen direkte adgang til et toilet med håndvask. Der er ingen dør i åbningen mellem selve cellen og det rum hvori toilettet er. Der er tale om et ståltoilet og en håndvask af stål. (Af enkelte af de observationscellerapporter som jeg har modtaget til gennemgang, fremgår det at de indsatte brugte håndvasken til at sidde på).

Jeg nævnte at den lampe og rist der sad i loftet i toiletrummet, og karmen omkring døråbningen mellem toiletrummet og selve observationscellen muligvis kunne udgøre en sikkerhedsmæssig risiko ved at det var muligt at fastgøre en snor eller lignende der kan benyttes i selvmordsøjemed. Det blev oplyst at lampen ville blive skiftet, og at der ville blive fuget i revnen mellem karmen og væggen samt mellem risten og loftet.

Jeg går ud fra at det er sket, men for en ordens skyld beder jeg om at få oplyst om det er korrekt antaget.

Det blev endvidere oplyst at der en gang har været en indsat der forsøgte at drukne sig i håndvasken ved at holde hånden for afløbet, men at det ikke er muligt at drukne sig da vandet automatisk vil løbe ud når der slippes.

Det blev også oplyst at alle indsatte der skal i observationscelle, omklædes inden anbringelsen i cellen. Jeg henviser herom til pkt. 5.2.7.

2.4. Værksteder og undervisningslokaler

Arresthuset har 10-12 arbejdspladser i kælderen fordelt på flere rum.

Værkstedsfaciliteterne giver mig ikke anledning til bemærkninger.

Arresthuset har desuden et undervisningslokale der nu ligger på 2. sal (i det tidligere billardrum). Rummet bruges også til forbehandling for misbrug. Mine samtaler med talsmændene under inspektion fandt som nævnt sted i dette rum.

Jeg har heller ingen bemærkninger til undervisningslokalet.

2.5. Fritidslokaler

Arresthuset har som nævnt et træningscenter (kondirum) i stueetagen der er opført efter sidste inspektion. (Det tidligere anvendte kondirum på 2. sal er fortsat angivet som kondirum på de bygningstegninger som jeg har modtaget, og som er dateret 11. august 2008).

Under min samtale med talsmændene klagede de over at træningsredskaberne i kondirummet (træningscenteret) er i dårlig stand, og at der ikke er nok redskaber der vir-

ker til at alle de 8 indsatte der må være i rummet på én gang, kan træne samtidig. De præciserede at det var romaskinen, løbebåndet og kondicyklerne der ikke virkede.

Jeg så efterfølgende under rundgangen arresthusets (nye) kondirum. Der er tale om et stort rum (på ca. 65 m²) hvor træningsmaskinerne er fordelt over den ene halvdel af rummet, mens der på inspektionstidspunktet var tomt i den anden halvdel, bortset fra at der op ad væggen stod et bordtennisbord. Det blev oplyst at dette bord skulle udskiftes med et nyt som jeg går ud fra skulle opstilles på gulvet på den ledige plads.

Der er flere forskellige redskaber, herunder en vægtstang, der stod forholdsvis tæt. På væggen er der også en ribbe.

Redskaberne var i en varierende stand. På baggrund af klagen fra talsmændene blev det tjekket om løbebåndet virkede. Det gjorde det, bortset fra displayet. Motionscyklerne virkede også, men trængte dog til at blive spændt op.

Under den afsluttende samtale bad jeg arresthuset om at gennemgå de enkelte redskaber for deres funktionsduelighed. Jeg bad arresthuset om at underrette mig om resultatet af denne gennemgang.

I brevet af 22. marts 2010 har arrestforvareren oplyst at arresthuset sammen med talsmanden har gennemgået alle arresthusets motionsredskaber. Arresthuset har herefter justeret motionscyklerne, rettet bordtennisbordet til, indkøbt nye bat og net til bordet og bestilt reparation af romaskinen. Hvis den ikke kan repareres, vil der blive bestilt en ny. De resterende maskiner fungerer normalt.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Der var ingen vejledning i korrekt brug af redskaberne, herunder multimaskinen. Det blev oplyst at arresthuset ønskede at fjerne multimaskinen da de indsatte kommer mere vægt på som stålwirene ikke kan holde til.

Jeg beder om at få oplyst resultatet af arresthusets overvejelser.

Jeg går ud fra at arresthuset er opmærksom på at der (hvis træningen ikke foregår med instruktør) skal opsættes vejledning i brugen af træningsredskaber hvor der er behov for en sådan vejledning for at undgå forkert brug af redskaberne med eventuelle skader til følge.

Hvis multimaskinen stadig er i lokalet, går jeg derfor ud fra arresthuset vil opsætte en vejledning i brugen af maskinen. Det samme gælder de øvrige redskaber hvor der er et sådant behov. For en ordens skyld beder jeg dog arresthuset om at oplyse hvad det anførte giver anledning til.

Jeg henviser i øvrigt til min anmodning under pkt. 3.3 om underretning om resultatet af en behandling af en ansøgning om midler fra velfærdskontoen til indkøb af motionsredskaber til kondirummet.

Ved kondirummet var der opsat en meddelelse bl.a. om indkøb til og vedligeholdelse af kondirummet og inventaret i rummet. Det er også tilkendegivet at rygning er forbudt i rummet. Til slut i denne meddelelse er anført følgende:

”Overtrædelse af ovennævnte forbud eller hærværk i øvrigt vil medføre lukning af lokalet i en kortere eller længere periode, indtil skaderne er udbedret”.

Jeg går ud fra at der kun sker lukning af lokalet hvis det er nødvendigt for at udbedre skader eller i øvrigt af ordens- eller sikkerhedsmæssige grunde, og at lukning ikke anvendes som kollektiv straf. Jeg henviser i den forbindelse også til opfølgingsrapporten i sagen om ombudsmandens inspektion af Københavns Fængsler, Vestre Fængsel, i 2004.

Da skiltet kan læses sådan at der anvendes kollektiv straf for (f.eks.) overtrædelse af rygeforbuddet, henstiller jeg til arresthuset at ændre formuleringen så det ikke kan misforstås. Jeg beder om at blive underrettet om hvad der sker i den anledning.

2.6. Besøgsrum

Arresthuset havde på inspektionstidspunktet 2 (små) besøgsrum (begge med toilet) der ligger ved siden af hinanden. På den anden side af gangen er der 2 rum på samme størrelse. Under inspektionen blev det oplyst at de bruges til samtaler med forsvarere og politiet samt til overnatning for nyindsatte, men også en sjælden gang til besøg.

Det ene besøgsrum er som nævnt nu indrettet som et særligt børnebesøgsrum.

Begge besøgsrum var optaget på tidspunktet for min rundgang, men jeg så dem alligevel efter tilladelse fra de indsatte og besøgende der benyttede rummene. Det al-

mindelige besøgsrum så jeg dog kun flygtigt da det var optaget af flere personer, og den indsatte og hans besøgende blev i rummet. Den indsatte og hans besøgende der benyttede børnebesøgsrummet, tog ophold i et af rummene over for mens jeg så dette rum.

Talsmændene klagede over at besøgsrummulighederne efter indretningen af det ene besøgsrum til et børnebesøgsrum var blevet forringet for indsatte der ikke får besøg af børn. De oplyste at det nemlig kun er indsatte der får besøg af børn, der må benytte børnebesøgsrummet, og at der på det tidspunkt kun var én indsat der fik besøg af børn.

Talsmændene klagede også over at det andet besøgsrum ikke havde en "naturlig og venlig besøgsatmosfære" (som det ifølge varetægtsbekendtgørelsens § 48 og besøgsbekendtgørelsens § 3 så vidt muligt skal have).

Dette (almindelige) besøgsrum så jeg som nævnt kun flygtigt, men jeg kunne dog konstatere at det trængte til en opfriskning.

Under den afsluttende samtale erklærede ledelsen sig enig i at dette besøgsrum trængte til en opfriskning. Jeg gik derfor ud fra at der ville ske en sådan opfriskning, og i forbindelse med min skriftlige opfølgning til talsmændene bad jeg ledelsen om at underrette mig om hvordan og hvornår det ville ske.

Under den afsluttende samtale oplyste ledelsen også at børnerummet efter en konkret vurdering også kan benyttes til besøg selv om der ikke er børn med. Den indsatte der benyttede børnebesøgsrummet ved min besigtigelse af rummet, havde ikke besøg af (små) børn.

Ledelsen oplyste også under inspektionen at der mangler andre lokaler til brug for besøg. De 2 lokaler der ligger på den anden side af gangen, anvendes som nævnt til samtaler med forsvarere og politiet samt til overnatning for nyindsatte, men også i sjældne tilfælde til besøg. Ledelsen ville gerne inddrage det ene rum til besøgsrum.

Jeg bad i forbindelse med mit svar til talsmændene arrestforvareren om – i samarbejde med arrestinspektøren – at overveje om der var behov for et besøgsrum mere nu hvor der var indrettet et særligt børnebesøgsrum, og i bekræftende fald om et af de 2 rum kunne inddrages til formålet. Jeg bad om at blive underrettet om resultatet af disse overvejelser.

I brevet af 22. marts 2010 har arrestforvareren oplyst at der med det samme blev iværksat en opfriskning af det ene af de 2 rum over for besøgsrummene. Det er sket ved køb af maling, en ny seng, et bord og et par stole samt duge og billeder til rummet der ville blive taget i brug som besøgsrum den 29. marts 2010. På grund af rummets udformning er det svært at skabe en naturlig og venlig besøgsatmosfære, men arresthuset har gjort det som arresthuset mener er det bedste for at kunne leve op til kravet herom.

Arresthuset har videre oplyst at det "gamle" besøgsrum vil blive frisket op med ny maling, nye billeder og bedre belysning. Stolene vil desuden blive ombetrukket, og arresthuset havde bestilt en ny og moderne sovesofa. Rummets størrelse sætter dog begrænsninger for hvor meget der kan være i rummet. I dag består det af en sofa, to hvilestole, et bord, et skab og en hylde. Efter opfriskningen vil der også være nyt lys fra oven, gardiner, fire billeder på væggen og et tv.

Jeg har noteret mig at der nu er 3 besøgsrum (til arresthusets 43 indsatte).

Jeg går ud fra at den nævnte opfriskning af det "gamle" besøgsrum mv. er sket som planlagt.

Børnebesøgsrummets vægge er dekoreret med tegninger direkte på væggen af Kaj & Andrea, Bamse, Kylling & Ælling samt mariehøns og teksten fra "Mariehønen evigglad". Der er opsat spraglede gardiner og en reol på væggen med børnebøger. Endvidere er der en tavle og meget legetøj i rummet der gav et rigtigt godt indtryk.

2.7. Gårdtursarealer

Gårdtursarealet er som nævnt siden sidste inspektion ændret fra en strålegård med 9 gårde til 3 gårde hvoraf den ene er større end de andre og kan bruges til boldspil. Der er opsat basketballnet og hockeymål i den store gård. Gårdtursarealet var dækket af sne på inspektionstidspunktet. Under den afsluttende samtale anbefalede jeg at arresthuset flytter sneen når det er muligt.

Under den afsluttende samtale oplyste ledelsen endvidere at der var planer om at male murene i gårdene med motiver. Af et referat af et møde med talsmændene den 4. februar 2010 som jeg har modtaget med arresthusets brev af 22. marts 2010, fremgår det at arresthuset har modtaget afslag på fondsmidler til maling af murene, og som

følge heraf overvejede at opsætte plader og male dem som et projekt i samarbejde med regionsværkmesteren.

Jeg beder om at få oplyst hvad der videre er sket i anledning af disse planer.

3. Beskæftigelse mv.

De indsatte i arresthusene har ikke beskæftigelsespligt, men skal tilbydes beskæftigelse. Det gælder både afsonere og varetægtsarrestanter, jf. § 1, stk. 2, og § 2, stk. 1, i beskæftigelsesbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 372 af 17. maj 2001 om beskæftigelse mv. af de indsatte i kriminalforsorgens institutioner).

De indsatte kan beskæftiges med enten arbejde, undervisning eller anden godkendt aktivitet, herunder forbehandling og programvirksomhed.

Ifølge resultatkontrakten for 2010 mellem Arresthuset i Esbjerg og Direktoratet for Kriminalforsorgen skal arresthuset (ligesom de øvrige arresthuse) ved arbejde, undervisning og behandling sikre en beskæftigelsesgrad på minimum 60 pct. af budgetbelægningen. Jeg er bekendt med at dette krav er ændret til 45 pct. i resultatkontrakter for 2011.

Jeg er (bl.a.) fra inspektionen af andre arresthuse bekendt med at der generelt er store problemer med at skaffe arbejde til de indsatte i arresthusene. Den daværende justitsminister har i et svar af 28. september 2009 på et spørgsmål nr. 1197 fra Folketingets Retsudvalg oplyst nærmere om baggrunden herfor og de tiltag som kriminalforsorgen har foretaget i den anledning. Et af tiltagene er målrettede markedsføringskampagner, og den seneste markedsføringskampagne havde ifølge svaret fokus på beskæftigelsen i arresthusene i det syd- og sønderjyske område. Under mine inspektioner den 23. oktober 2009 af arresthusene i Tønder, Sønderborg, Åbenrå og Haderslev hvor jeg havde fokus på beskæftigelsen, blev det oplyst at annoncering havde været med til at skaffe arbejde til arresthusene i Syd- og Sønderjylland.

Det er i svaret til Retsudvalget også nævnt at kriminalforsorgen benytter en række initiativer for at tilpasse beskæftigelsen til de foreliggende arbejdsopgaver, f.eks. arbejdsdeling, øget fokus på rengøring og bygningsvedligeholdelse, lidt flere indsatte til undervisning og diverse projektarbejder, som f.eks. udsmykning og idræt.

Jeg henviser også til den nuværende justitsministers svar af 20. december 2010 på spørgsmål nr. 335 fra Folketingets Retsudvalg hvori der er anført følgende:

” ...

I arresthusene er der som udgangspunkt mulighed for beskæftigelse gennem arbejde, undervisning eller behandling. Hertil kommer andre godkendte aktiviteter som eksempelvis motion, kreative fag og undervisningsprojekter med erhvervsrettet sigte. Udbuddet af beskæftigelsesmuligheder er tilrettelagt, således at de indsatte ønsker i videst muligt omfang tilgodeses.

Beskæftigelsen anses for særdeles vigtig i arresthusene, dels på grund af hensynet til udviklingen af den enkeltes kompetencer, dels på grund af nødvendigheden af at oprette en meningsfyldt hverdag for de varetægtsfængslede. Det er dog ikke altid muligt at efterkomme ønsker fra de indsatte om beskæftigelse. Bl.a. har Kriminalforsorgen i 2009 og 2010 på grund af eftervirkningerne af finanskrisen oplevet en markant nedgang i ordretilgangen til produktionsvirksomheden. Dette har afstedkommet en kraftig reduktion af beskæftigelsen ved produktionsvirksomhed i arresthusene generelt.

For enkelte arresthuse har det derfor i perioder ikke været muligt at tilbyde beskæftigelse inden for produktionsvirksomheden. I de tilfælde, hvor man ikke har kunnet tilbyde anden form for beskæftigelse til en varetægtsfængslet, er denne blevet kompenseret økonomisk herfor i henhold til gældende regler. Med henblik på at fastholde beskæftigelsestilbuddet i videst muligt omfang har Kriminalforsorgen i denne situation, som mange andre virksomheder, forsøgt at strække arbejdsopgaverne ved arbejdsdeling og etableringen af alternative beskæftigelsestilbud, hvor de enkelte arresthuse eksempelvis har arrangeret forskellige projekter med kreativt indhold så som maling, brugskunstproduktion mv. Beskæftigelsen ved undervisning, behandling og andre godkendte aktiviteter samt rengøring og bygningsvedligeholdelse har ikke været påvirket af finanskrisen, og disse tilbud har derfor ligget på et stabilt niveau i denne periode.”

På baggrund af problemerne med at skaffe arbejde til de indsatte rettede jeg i brev af 20. november 2009 henvendelse til Direktoratet for Kriminalforsorgen. Jeg modtog herefter et svar af 26. april 2010 fra direktoratet der var vedlagt udtalelser som direktoratet havde indhentet fra de 3 arrestinspektører. Denne sag har jeg fulgt op på i brev af 1. marts 2011. I brevet har jeg bl.a. anført at kalkulationssystemet efter min opfattelse rummer nogle dilemmaer, men jeg har ikke fundet grundlag for at udtale mig nærmere om hvordan de hindringer der utvivlsomt ligger i systemet, kan imødegås så der samlet set sker en forbedring af beskæftigelsessituationen. På det foreliggende grundlag har jeg ikke foretaget mig videre vedrørende kalkulationssystemet, men har

nævnt at jeg dog fortsat i forbindelse med inspektionsvirksomheden – hvor beskæftigelse/fællesskab er et centralt emne – vil have opmærksomheden rettet mod systemet.

Jeg har endvidere bedt om direktoratets bemærkninger til nogle beregninger som jeg har modtaget om beskæftigelsesgraden i arresthusene i Syd- og Sønderjylland og på Fyn, og til bemærkninger som jeg har anført om grundlaget for beregningen af beskæftigelsesgraden og om fællesskab.

Jeg er i øvrigt gået ud fra at Direktoratet for Kriminalforsorgen løbende følger udviklingen i beskæftigelsen mv. i kriminalforsorgens enkelte institutioner, og at direktoratet i den forbindelse er i besiddelse af data der belyser beskæftigelsen i de enkelte institutioner. Jeg har bedt om at modtage nærmere oplysninger herom, og når jeg har modtaget de udbedte bemærkninger mv., vil jeg overveje om der er grundlag for mere generelt at undersøge beskæftigelsessituationen i arresthusene. Jeg har også noteret mig at beskæftigelsesspørgsmålet vil indgå i overvejelserne i forbindelse med indgåelse af den nye flerårsaftale (2012-2016) på kriminalforsorgens område. I den forbindelse er jeg kommet med nogle bemærkninger, og jeg har på den baggrund anbefalet at Direktoratet for Kriminalforsorgen iværksætter et analysearbejde om beskæftigelsen som kan indgå i grundlaget for den kommende flerårsaftale.

Af resultatkontrakterne med arresthusene fremgår det at arresthusene sammen med regionsværkmesteren skal udarbejde prognoser for produktionsvirksomheden 2 gange om året. Under min inspektion den 23. oktober 2009 af Arresthuset i Tønder fik jeg udleveret et notat som den ene af de to regionsværkmestre der hører under Arrestinspektøren for Syd- og Sønderjylland og Fyn, havde udarbejdet om beskæftigelsen ved produktion i de arresthuse der hører under Arrestinspektøren for Syd- og Sønderjylland og Fyn. Der er tale om et dynamisk dokument der hele tiden tilpasses den aktuelle situation i produktionen. Det notat som jeg fik udleveret, var opdateret senest den 22. oktober 2009 med baggrund i "prognose 2".

Til brug for min behandling af den sag som jeg af egen drift har rejst om beskæftigelsen i arresthusene, har jeg indhentet et opdateret notat af 25. november 2010 (prognose 2, 2010).

Det fremgår bl.a. af disse notater at arresthusene under Arrestinspektøren for Syd- og Sønderjylland og Fyn er inddelt i 3 kategorier: arresthuse med værk mestre (arresthusene i Odense, Vejle, Kolding og Esbjerg), arresthuse med heldags overvagtimester

(arresthusene i Sønderborg, Haderslev og Assens) og arresthuse uden værkme-ster/overvagtimester i heldag (arresthusene i Tønder, Åbenrå og Svendborg).

Det fremgår endvidere at beskæftigelsesgraden ved produktion i arresthusene i den første kategori var mellem 53,5 pct. og 64,5 pct. ved den nævnte 2. prognose i 2009. For arresthusene i den anden kategori var beskæftigelsesgraden mellem 43,5 pct. og 54,9 pct. og for arresthusene i den sidste kategori mellem 0 pct. og 11,9 pct.

Det opdaterede notat af 25. november 2010 indeholder ikke tal for beskæftigelsesgra-den ved produktion på det tidspunkt, men sammen med dette notat har jeg modtaget et skema med timeregistrering hvoraf også fremgår beskæftigelsesgraden for de en- kelte arresthuse i regionen og for regionen samlet set. Beskæftigelsesgraden omfatter samtlige aktiviteter, herunder undervisning mv., og for perioden 1. januar til 31. august 2010 (prognose 2) var beskæftigelsesgraden for hele regionen 64,8 pct.

I notaterne er der en generel beskrivelse af beskæftigelsessituationen inden for de 3 kategorier og angivet mulige måder at forbedre beskæftigelsen på. Om beskæftigel- sen i den første kategori som Arresthuset i Esbjerg hører under, er anført følgende i sidstnævnte notat:

"Værkmestrene, der må betegnes som meget engagerede og motiverede, er ge- nerelt gode til at skaffe nye arbejdsopgaver og sørge for god kundeservice. De leverer produkter til tiden og er fleksible – f.eks. ved hasteopgaver.

Generelt har værkemestrene forholdsvis nemt ved at fylde værkstederne med pro- duktion. Der hvor det kan knibe er i forhold til celloarbejde, såfremt dette er en ønsket beskæftigelse. Der er fortsat krise i det omgivende samfund, hvilket også viser sig hos os. Den type arbejde der er egnet til celloarbejde er til rådighed i et meget begrænset omfang. Eksempel på celloarbejde kan være ledningsholdere, isætning af snore eller limning af flag.

Værkmestrene oplever, at det er vigtigt for deres kunder, at det er den samme kontaktperson der kan besvare henvendelser til arresthuset. Virksomhederne har behov for at det er en person med detailkendskab til produktionsopgaven, som kan betjene dem, og som er til at få fat på.

Ofte er det en administrativ medarbejder i arresthuset, der udfærdiger faktura til virksomheden, mens ordrebekræftelse mv. foretages af værkmeister.

Disse huse har ofte mange kunder, små som store.

Mulige forbedringer i denne kategori af arresthus:

- Udbygning af lagerfaciliteter (Odense, Vejle)
- Øget kapacitet i produktionslokaler = flere indsatte i værksted.
- ...
- Fælles standard i forhold til ordrebekræftelser, faktureringsterminer, betalingsterminer
- Udarbejdelser af kalkulationer på alle opgaver og begrundelser når der afviges. Disse skal lægges på intranettet synligt for alle institutioner i embedet for at indsamle viden og ensarte tilbud.
- Tilbud om 'anden godkendt aktivitet' vil kunne opfylde lovens krav om tilbud om beskæftigelse af indsatte. (Økonomidrift/projekter i delregnskab 10 – ikke nødvendigvis egentlig produktion)".

Der er desuden et afsnit om væsentlige muligheder for forbedringer generelt der bl.a. nævner muligheden for at dele viden om kunder og opgaver på tværs af områdets arresthuse og øvrige institutioner. Endvidere er nævnt bedre lagerfaciliteter, tilkørselsforhold og produktionslokaler i nærmere angivne arresthuse der ikke omfatter Arresthuset i Esbjerg.

Dette notat er stort set en gengivelse af notatet fra prognose 2 i 2009. I dette notat var det også indledningsvist anført at arresthuse med værkfører opnår områdets højeste beskæftigelsesgrad, og at man her ofte har mulighed for at tilbyde de indsatte beskæftigelse i cellerne i det omfang det ikke er muligt at beskæftige på værksteder eller i produktionslokalerne. Tilbuddet om anden godkendt aktivitet som en af mulighederne for at forbedre beskæftigelsen var ikke med i det tidligere notat.

3.1. Arbejde

3.1.1. Beskæftigelsessituationen i Arresthuset i Esbjerg

Arresthuset har som tidligere nævnt 10-12 arbejdspladser i kælderen.

Beskæftigelsen omfatter almindelige montage- og pakkeopgaver. Hertil kommer ledningsholdere som er celledarbejde. På inspektionstidspunktet var der også en indsat der var i færd med at male i arresthuset.

Det blev under inspektionen oplyst at der generelt er en god beskæftigelse i arresthuset. Arresthuset i Esbjerg er et af de arresthuse i Danmark der har den bedste beskæftigelse procentvis hvilket også hænger sammen med at arresthuset har tilknyttet 2 værkførere der gør meget for at skaffe arbejde til arresthuset. Som det fremgår af

de notater der er nævnt i pkt. 3, har de arresthuse der har egen værkfører, også den bedste beskæftigelse.

Det fremgår også af notatet fra 2. prognose i 2009 at beskæftigelsesgraden ved produktion i Arresthuset i Esbjerg den 22. oktober 2009 var 57 pct. Ifølge det nævnte timeregistreringsskema var den samlede beskæftigelsesgrad i Arresthuset i Esbjerg 72,2 pct. for perioden 1. januar 2010 til 31. august 2010.

Det blev under inspektionen den 24. februar 2010 oplyst at Arresthuset i Esbjerg i 2009 havde haft næsten fuld beskæftigelse, og at arresthuset derfor kun havde udbetalt få penge i dusør til indsatte som arresthuset ikke kunne tilbyde beskæftigelse. Under min senere besigtigelse af værkstederne hvor den ene værkfører var til stede, blev det oplyst at der i 2009 kun havde været 4 indsatte som arresthuset ikke kunne tilbyde beskæftigelse i samlet 4 dage. Ved min sidste inspektion af arresthuset blev det oplyst at der de seneste 20 år ikke var blevet udbetalt "dagpenge" til indsatte der ikke havde kunnet få beskæftigelse.

På inspektionstidspunktet var arbejdssituationen imidlertid dårlig og havde ifølge værkføreren været det de sidste 2-3 uger hvor arresthuset ikke havde haft ret meget arbejde at tilbyde de indsatte. Han oplyste at der på dagen for inspektionen var i alt ca. 10 indsatte i arbejde, heraf 5 indsatte i værkstedet. Hertil kom 4 indsatte der var beskæftigede som gangmænd mv. 10-12 indsatte var på dagsdusør som følge af manglende beskæftigelsestilbud. Det blev i den forbindelse oplyst at der altid er 5-7 ud af arresthusets 43 indsatte der ikke gider arbejde.

Under min forudgående samtale med talsmændene oplyste de at beskæftigelsessituationen havde været dårlig det sidste halve års tid, men nu var specielt dårlig idet der på værkstedet på dette tidspunkt kun var 3-4 indsatte og ikke noget cellearbejde. Talsmændene efterlyste mere arbejde.

Den dårlige beskæftigelsessituation skyldtes ifølge værkføreren bl.a. at arresthuset netop havde mistet en opgave med kobbertråd som arresthuset havde haft de sidste 25 år, men der var nyt arbejde på vej til arresthuset. Værkføreren oplyste at arbejdet med kobbertråd nu bliver lavet på en fabrik i Ukraine hvor timelønnen er 7,95 kr. Han oplyste også at arresthuset tidligere havde haft en opgave med samling af tørrestativer der nu var flyttet til Polen.

Det blev i den forbindelse oplyst at arresthuset ikke ser kalkulationssystemet som en hindring for at få arbejde ind, men arresthuset kan godt mærke at noget er trukket væk. Regionsværkmestrene hjælper med at skaffe ordrer til arresthuset.

Desuden blev det oplyst at arresthuset samarbejder med de andre arresthuse i regionen. Samarbejdet går begge veje så arresthuset både kan afgive og aftage arbejde når de andre arresthuse ikke har nok selv eller ikke kan magte de opgaver de får.

Af en nyhed den 28. juni 2010 på hjemmesiden arresthuset.dk fremgår det at det denne dag netop var blevet afgjort at bl.a. Arresthuset i Esbjerg skulle udføre forskellige pakkeopgaver for en større virksomhed for at aflaste i forbindelse med ferie i virksomheden. Af en nyhed samme sted fra februar 2011 fremgår det endvidere at (bl.a.) Arresthuset i Esbjerg i første halvdel af 2011 har en annoncekampagne i Jyske Vestkysten, og at der er iværksat bredere annoncering i Google.

Jeg har noteret mig at Arresthuset i Esbjerg generelt ikke har samme problemer som mange andre arresthuse med at skaffe arbejde til de indsatte, men dog havde problemer med det på inspektionstidspunktet.

Jeg har også noteret mig det der fremgår om den samlede beskæftigelsesgrad af det nævnte timeregistreringsskema. Jeg beder (alligevel) arresthuset om at oplyse hvordan beskæftigelsessituationen i arresthuset har udviklet sig siden inspektionen den 24. februar 2010, herunder med hensyn til celledarbejde.

Når arresthuset ikke kan tilbyde alle de indsatte beskæftigelse, går jeg ud fra at arresthuset benytter sig af de initiativer der er nævnt i justitsministerens svar af 28. september 2009 til Retsudvalget, jf. ovenfor.

Jeg går således ud fra at arresthuset i denne situation overvejer om de indsatte kan tilbydes opgaver med f.eks. mere rengøring i arresthuset eller eventuelle mindre vedligeholdelsesopgaver mv. Jeg har noteret mig at en indsat på inspektionstidspunktet var i færd med at male i arresthuset, og det under pkt. 2.7 oplyste om det projekt med maling af murene på gårdtursarealet der blev overvejet.

Jeg beder arresthuset om at oplyse om der har været iværksat andre initiativer i arresthuset som følge af at det ikke har været muligt at tilbyde alle de indsatte arbejde.

3.1.2. Kompensation for manglende arbejde mv.

Jeg nævnte under inspektionen at jeg i rapporten ville spørge nærmere til mulighederne for kompensation når/hvis det ikke er muligt at tilbyde de indsatte beskæftigelse, f.eks. ved tilbud om celledællesskab i arbejdstiden.

Jeg beder arresthuset om at oplyse om arresthuset kompenserer for manglende arbejde og fællesskab i arbejdstiden, f.eks. ved at give de indsatte som arresthuset ikke kan tilbyde beskæftigelse, lov til at være sammen 2 og 2 i cellerne i arbejdstiden.

Jeg henviser i den forbindelse også til justitsministerens svar af 28. september 2009 og 18. maj 2010 på henholdsvis spørgsmål nr. 1197 (der også er omtalt ovenfor) og spørgsmål nr. 960 fra Folketingets Retsudvalg. Det er heri oplyst at de indsatte der ikke kan tilbydes beskæftigelse, kompenseres bl.a. med mulighed for udvidede fritidsaktiviteter. I sidstnævnte svar har justitsministeren nævnt at arresthusene i tilfælde af mangel på beskæftigelse i produktionen har benyttet sig af muligheden for at etablere en anden godkendt aktivitet. Det er nævnt at det kan dække over mange forskellige aktiviteter, heriblandt kunstprojekter, diverse fritidsaktiviteter, sport og lignende.

3.1.3. Arbejdsfællesskab i cellerne

Spørgsmålet om muligheden for at arbejde sammen 2 og 2 i cellerne blev nævnt i rapporten fra min sidste inspektion af arresthuset, men da direktoratet dengang ville overveje at fastsætte centrale retningslinjer, foretog jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold.

Sådanne retningslinjer blev efterfølgende fastsat i vejledningen om indsattes adgang til fællesskab mv. med andre indsatte i kriminalforsorgens institutioner (fællesskabsvejledningen). Den nugældende vejledning er vejledning nr. 12 af 29. februar 2008 hvor retningslinjer om arbejdsfællesskab findes i pkt. 20. Hvis det ikke er muligt at beskæftige alle indsatte på fælles arbejdsrum, bør det ifølge dette punkt overvejes om der er mulighed for at indsatte kan arbejde 2 sammen i en celle hvis der er indsatte der ønsker det. Arresthuset skal i disse overvejelser være opmærksom på pladsmæssige forhold, hygiejniske forhold og hensyn til brandsikkerheden. Arresthuset skal endvidere være opmærksom på risikoen for at den ene indsatte presses til at arbejde for den anden.

Under inspektionen denne gang oplyste ledelsen at de indsatte normalt arbejder alene i cellen. Der foretages dog en konkret vurdering, og svage indsatte vil efter en sådan vurdering kunne få tilladelse til at arbejde sammen 2 og 2. Under den afsluttende sam-

tale anbefalede jeg arresthuset at orientere de indsatte om muligheden for at arbejde sammen 2 og 2 efter en konkret vurdering.

Af direktoratets brev af 26. april 2010 i den sag som jeg af egen drift har rejst over for direktoratet, fremgår det at arrestinspektøren har udtalt at de indsatte vil kunne arbejde sammen på cellerne hvis det er praktisk muligt, og ordens- og sikkerhedsmæssige hensyn ikke taler imod et sådant fællesskab. Direktoratet har tilkendegivet at de indsatte bør orienteres om muligheden for arbejdsfællesskab i cellen, enten i arresthusets fællesskabsregler eller husorden.

Jeg går på denne baggrund ud fra at det er muligt for alle de indsatte at have arbejdsfællesskab i cellerne under de forudsætninger der er angivet i pkt. 20 i fællesskabsvejledningen.

Jeg går ligeledes ud fra at arresthuset udtrykkeligt (enten i arresthusets fællesskabsregler eller i husordenen) vil orientere de indsatte om muligheden for at søge om arbejdsfællesskab i cellen.

3.2. Undervisning mv.

De indsatte kan som nævnt også beskæftiges ved undervisning og forbehandling mv.

Det er i arresthusets husorden nævnt at arresthuset har en skolelærer der kommer hver mandag. Det fremgår endvidere at indsatte der ønsker undervisning, skal udfylde en anmodningsseddel om det.

Ved min sidste inspektion af arresthuset blev det oplyst at arresthuset var tildelt 350 undervisningstimer om året (der alle blev udnyttet), og at der var 2 lærere.

Af justitsministerens svar af 8. november 2010 på et spørgsmål nr. 182 fra Folketingets Retsudvalg fremgår det at der ikke er udmeldt et bestemt antal timer til undervisning i Arresthuset i Esbjerg, men at det sker efter aftale. I en note er det nævnt at arresthusene i Kolding, Haderslev, Åbenrå og Esbjerg "deles" om samme lærer, og det er specificeret for (Kolding og) Esbjerg at 150 timer skal tildeles særligt undervisningskrævende.

Direktoratet har sammen med arrestinspektørerne foretaget en undersøgelse af undervisningen i arresthusene i hele landet, jf. bladet Kriminalforsorgen nr. 4, 2010, der har undervisning som tema, og i kriminalforsorgens årsrapport for 2009.

Undersøgelsen har kortlagt hvordan undervisningen foregår, hvordan de fysiske forhold er, og hvordan underviserne bliver brugt. Resultatet af undersøgelsen skal anvendes til at genoverveje undervisningen i arresthusene og give kriminalforsorgen et bedre bud på om det er muligt at lave en samlet koordineret indsats i forhold til at løfte undervisningen i arresthusene. Direktoratets nye undervisningsenhed skal sikre at der sker en udvikling på området.

Det er desuden nævnt at der ikke er udsigt til at antallet af undervisere kan forøges i perioden for denne flerårsaftale, og at hovedopgaven derfor er at se hvordan det kan gøres bedre inden for de eksisterende rammer.

Undersøgelsen er også blevet brugt til at vurdere om og hvordan det sikrede pc-netværk kan installeres i arresthusene. Dette netværk skal gøre det muligt at give de indsatte fjernundervisning via computer, og de indsatte vil hermed få mere tidssvarende undervisningstilbud.

Jeg bad i sagen om min inspektion den 23. oktober 2009 af Arresthuset i Tønder direktoratet om at orientere mig om resultatet af den nævnte undersøgelse af undervisningen i arresthusene og hvad det giver direktoratet anledning til. Direktoratet har i den anledning i en udtalelse af 7. marts 2011 anført følgende:

”Direktoratet kan oplyse, at undersøgelsen, der blev afsluttet i august 2010, havde til hensigt at danne et overblik over undervisningstilbuddene i landets arresthuse. Undersøgelsen bestod i, at alle arresthuse blev aflagt et besøg med henblik på at besigtige undervisningsfaciliteterne og samtlige arrestforvarere blev interviewet om undervisningen i deres respektive arresthuse.

For langt størstedelen svinger antallet af normerede undervisningstimer mellem 4 og 9 timer pr. uge, mens enkelte arresthuse angiver flere timer. Antallet af timer, der sidst blev fastsat i 2001, er baseret på en beregning af belæg. Arresthusene har som hovedregel selv læreren ansat eller har indgået aftale med et fængsel om brug af dettes lærere. Enkelte lærere er endvidere ansat direkte af direktoratet. Der kan forekomme kombinationer af de nævnte tilknytningsforhold.

Nogle arresthuse oplyser at have problemer med, at planlagte undervisningstimer aflyses i tilfælde af sygdom, ferie mv. Dette skyldes, at undervisningen disse steder er meget personafhængig og dermed sårbar. Typisk vil der være tilbud om undervisning i dansk og matematik på grundskoleniveau. Hertil kommer en række sprogfag, samfundsfag mv., som varierer alt efter lærernes kompetencer. En del

arresthuse kan endvidere tilbyde ordblindeundervisning. Der synes generelt at være et ønske om mere temaundervisning, som både kan være alment dannende (livsstilskurser, rygestop, kreative fag mv.) og formelt kompetencegivende undervisning (hygiejnekurser, førstehjælp mv.).

Direktoratet har på baggrund af undersøgelsen fundet behov for at udvikle fælles retningslinjer og minimumsstandarder for undervisningen i arresthusene, hvilket ud over at forbedre undervisningen i det enkelte arresthus også kan medvirke til at muliggøre et mere sammenhængende forløb ved overflytning. Der er dog mange hensyn at tage (ressourcemæssige, praktiske, administrative mv.), ligesom en ensretning af praksis risikerer at gå ud over individuelle ordninger, som i dag fungerer udmærket efter det enkelte arresthus opfattelse. Direktoratet har i første omgang inviteret arrestinspektørerne til en møderække henover foråret 2011, hvor situationen kan drøftes og relevante muligheder og barrierer for at skabe en helhedsorienteret indsats og ensartede tilbud identificeres.”

Direktoratet har i udtalelsen også oplyst at det sikrede pc-netværk er taget i brug, og at der er afholdt kurser for lærere i brugen af dette netværk, herunder de lærere der er tilknyttet et arresthus. De indsatte, herunder varetægtsarrestanter, kan således benytte pc-netværket som en del af deres undervisningsaktivitet.

Jeg går ud fra at arresthuset eller læreren opfordrer indsatte der kan have behov for almindelig skoleundervisning, men ikke selv henvender sig, til at deltage i sådan undervisning.

Jeg har noteret mig at der ikke er udmeldt et fast timetal til undervisning i Arresthuset i Esbjerg, bortset fra at 150 timer skal tildeles særligt undervisningskrævende. Selv om jeg går ud fra at arresthuset i forbindelse med den nævnte generelle undersøgelse af undervisningen i arresthusene har udtalt sig om behovet for undervisning i arresthuset, beder jeg arresthuset om at oplyse om behovet for undervisning er dækket med den aftale som arresthuset har. Hvis det ikke er tilfældet, beder jeg om at få oplyst hvad der fremadrettet er behov for af undervisning.

Jeg beder desuden arresthuset om at oplyse nærmere om hvad undervisningen, herunder undervisningen af de særligt undervisningskrævende, omfatter, og i hvilket omfang der i dag anvendes pc i undervisningen.

Arresthuset har som nævnt også tilbud om forbehandling. Der er tale om "Den særlige behandlingsmodel Esbjerg Arrest (Never ever give up)". Det er et forbehandlingsprogram for svært belastede stofmisbrugere der blev iværksat i 2000 som et samarbejde mellem Arresthuset i Esbjerg, Esbjerg Politi, Esbjerg Kommune, kriminalforsorgen i Esbjerg og Center for Misbrug i Esbjerg, og er finansieret af satspuljemidler. Forbehandlingsprogrammet er siden iværksættelsen blevet udviklet og blev i 2003 udvidet til også at omfatte alkoholmisbrugere. Fra 2004 blev forbehandlingen iværksat som forsøg i andre arresthuse og er i dag udbredt til stort set alle landets arresthuse.

Behandlingsarbejdet varetages af det lokale misbrugscenter, og modellen er nærmere beskrevet på centerets hjemmeside (centerformisbrug.esbjergkommune.dk). Modellen blev akkrediteret af Direktoratet for Kriminalforsorgen (senest) i december 2008, og ansøgningen om akkreditering kan også læses på misbrugscenterets hjemmeside.

Behandlingsmodellen betyder bl.a. at stofmisbruger allerede i forbindelse med en varetægtsfængsling kan begynde på en afvænningsbehandling.

Behandlingen omfatter et motivationsbehandlingsforløb på 8 uger (og nu også 1 uges introduktion). Der udarbejdes herefter i samarbejde med den indsatte et konkret behandlingstilbud.

Det blev under inspektionen oplyst at indsatte misbrugere afruses de første 2-3 dage, og at arresthuset har et godt samarbejde med misbrugscenteret der kender mange af de pågældende indsatte i forvejen.

Det materiale som jeg modtog fra arresthuset forud for inspektionen, omfatter også en status for perioden november 2008 til november 2009. Det fremgår bl.a. heraf at i alt 33 indsatte i denne periode deltog i behandlingen.

3.3. Fritid

I fritiden kan de indsatte benytte arresthusets kondirum, jf. omtalen heraf under pkt. 2.5 ovenfor.

Talsmændene efterlyste bedre fritidsaktiviteter – som i Arresthuset i Århus og Vejle. De oplyste at det kun er muligt at træne i kondirummet hver tredje dag. De indsatte vil gerne have mulighed for at træne oftere og/eller mulighed for også at lave hobbyaktiviteter. Talsmændene oplyste at der er et lokale i kælderens der kan bruges til det.

Under den afsluttende samtale blev det oplyst at den såkaldte velfærdskonto som kriminalforsorgens institutioner har mulighed for at søge midler fra til fritidsaktiviteter, netop var åbnet for ansøgninger igen, og at arresthuset ville indgive en sådan ansøgning. Arresthuset ønsker (også) at indrette fritidsfaciliteter som i Arresthuset i Århus.

Jeg bad i forbindelse med mit svar til talsmændene arresthuset om at underrette mig om resultatet af denne ansøgning.

I brevet af 22. marts 2010 har arresthuset oplyst at arresthuset har ansøgt om midler fra velfærdskontoen til indkøb af nye maskiner til kondirummet. Arresthuset har vedlagt et print af en e-mail af 20. februar 2010 hvoraf det fremgår hvad der er ansøgt om (4 almindelige cykler, 2 spinningscykler, 2 romaskiner, 2 ribber og 2 kropshævningsstænger). Arrestforvareren har oplyst at direktoratet ville behandle ansøgningerne i maj 2010, og at han herefter ville vende tilbage med oplysning om resultatet af denne behandling. Jeg har imidlertid ikke modtaget oplysning herom.

Jeg beder om at få oplyst resultatet af direktoratets behandling af ansøgningen.

Jeg beder desuden om arresthusets bemærkninger til ønsket om at kunne lave hobbyaktiviteter.

Tidspunkterne for benyttelsen af kondirummet (og for fællesskab på cellerne) fremgår af arresthusets husorden (jf. kravet om angivelse heraf i § 19, stk. 1, jf. § 18 i fællesskabsbekendtgørelsen, bekendtgørelse nr. 147 af 28. februar 2008). Det fremgår også af husordenen at de indsatte har mulighed for at benytte kondirummet hver 3. aften (da benyttelsen af rummet går på skift mellem de 3 etager) på hverdage og i weekenden i højst 50 minutter ad gangen. De indsatte må (som også tidligere nævnt) være højst 8 ad gangen i rummet.

Jeg beder om arresthusets bemærkninger til ønsket om at kunne benytte kondirummet i videre omfang. Det bemærkes at jeg er opmærksom på at indsatte med rygproblemer mv. får ekstra tid i kondirummet, jf. referatet af mødet med talsmændene den 4. februar 2010 som jeg tidligere har omtalt.

Ifølge arresthusets husorden har arresthuset 2 PlayStations og 3 dvd-afspillere på hver etage til udlån/udleje. PlayStations med spil kan lejes i højst 2 dage ad gangen for 5 kr. om dagen. Under min samtale med talsmændene oplyste de (i forbindelse

med fremsættelse af et ønske om at kunne købe PlayStations gennem arresthuset) at arresthuset har i alt 3 PlayStations (og 3 dvd-afspillere) på hver etage til udlejning til de indsatte.

Talsmændene oplyste i samme forbindelse at 2 af de PlayStations som arresthuse udlejer til de indsatte, var i stykker, men at der dog var købt nye.

Af referatet af mødet med talsmændene den 4. februar 2010 fremgår det at det ville blive tjekket hvad arresthuset havde af PlayStations (og dvd-afspillere). En defekt PlayStation ville blive repareret eller en ny ville blive købt.

Under min inspektion den 24. februar 2010 af Arresthuset i Vejle oplyste ledelsen at der er enighed blandt de 10 arresthuse der hører under Arrestinspektøren for Syd og Sønderjylland og Fyn, om at der skal være én PlayStation pr. 5 indsatte. Arresthuset i Esbjerg har som nævnt 43 indsatte.

Jeg går ud fra at arresthuset som anført af talsmændene (nu) har 3 PlayStations til udlejning på hver etage, men for en ordens skyld beder jeg dog om at få oplyst hvad den nævnte undersøgelse gav anledning til.

Jeg går desuden ud fra at det oplyste i husordenen om det antal PlayStations der er til rådighed vil blive rettet i overensstemmelse med de faktiske forhold.

Det fremgår også af det nævnte referat at arrestforvareren ville overveje et ønske fra de indsatte om at få 2 joystick pr. PlayStation, men at økonomien satte begrænsninger for det.

Jeg beder om at få oplyst resultatet af disse overvejelser. Til orientering kan jeg oplyse at de indsatte i Arresthuset i Vejle havde samme ønske, og at det under den afsluttende samtale dette sted blev oplyst at der var bestilt ekstra joystick til de PlayStations som arresthuset udlejer til indsatte så de fremover kan spille 2 sammen.

Det fremgår også af det nævnte referat at dvd-afspiller bliver uddelt efter et skema og uden beregning til de indsatte der ikke har dvd-afspiller i deres tv-apparat.

Arresthuset har desuden et bibliotek, og der er oplysning om anvendelsen heraf i arresthusets husorden. Det er også muligt at låne bøger der er ekstra lette at læse, og musik.

Der kommer en bibliotekar en gang om ugen. Det er oplyst at indsatte der har brug for bibliotekarens hjælp eller ønsker at låne specielle bøger eller cd'er, skal skrive en anmodningsseddel til bibliotekaren.

Jeg går ud fra at indsatte der (på en anmodningsseddel) ønsker bibliotekarens hjælp, får mulighed for at komme i biblioteket når bibliotekaren er til stede i arresthuset. Jeg henviser i den forbindelse til opfølgingsrapport nr. 2 fra min sidste inspektion af arresthuset hvoraf det fremgår at det var besluttet at ændre den hidtidige praksis hvorefter de indsatte ikke havde adgang til arresthusets bibliotek, så de indsatte fremover blev tilbudt bogudlån direkte fra biblioteket.

Der er indgået en generel biblioteksaftale med arresthusene der trådte i kraft den 1. januar 2006. Direktoratet for Kriminalforsorgen har i den forbindelse tidligere udtalt at der (i stedet for bogkataloger mv.) printes lister ud over nye bøger mv. til de indsatte som inspiration til deres eventuelle læsning.

Jeg beder arresthuset om at oplyse om der løbende udskrives boglister om både danske og udenlandske bøger til de indsatte som inspiration til deres eventuelle læsning.

Det blev i øvrigt under inspektionen oplyst at arresthuset har et fritidsudvalg med 2 indsatte og 2 funktionærer.

4. Andre forhold

4.1. Talsmandsordning

Efter straffuldbyrdelseslovens § 34, stk. 1, der også gælder for varetægtsarrestanter der ikke er isolerede efter rettens bestemmelse, jf. § 9 i talsmandsbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 735 af 25. juni 2007 om gennemførelse af medindflydelse for indsatte i kriminalforsorgens institutioner), skal de indsatte have mulighed for at øve indflydelse på deres tilværelse i institutionen gennem valgte talsmænd.

Talsmændene oplyste at arresthuset ikke havde haft nogen talsmand i det seneste halve år, men fik valgt en talsmand efter at jeg varslede mit besøg.

Under den afsluttende samtale med ledelsen blev det oplyst at det er vanskeligt for arresthuset at få etableret en talsmandsordning, bl.a. fordi der er mange udlændinge blandt de indsatte der ikke er interesserede i en sådan ordning.

Arrestforvareren oplyste også at han holder møder med de indsatte når der ikke er en talsmand, og at der udarbejdes referater af både talsmandsmøderne og af arrestforvarerens møder med de indsatte. Med brevet af 22. marts 2010 har jeg som tidligere nævnt (efter anmodning) fået kopi af det seneste referat (der er udfærdiget af overvagtimesteren).

Under min samtale med talsmændene efterlyste de nogle klare regler for talsmandsordningen.

Arresthusets husorden indeholder et afsnit der orienterer om mulighederne for medindflydelse. Det fremgår bl.a. heraf at arresthuset har udarbejdet regler efter talsmandsbekendtgørelsens § 8, stk. 1, som de indsatte kan få udleveret ved henvendelse til personalet. I forbindelse med min skriftlige opfølgning på samtalen med talsmændene bad jeg arresthuset om at sende mig disse regler. De er fremsendt med arresthusets brev af 22. marts 2010. Der er tale om interne regler der er udfærdiget den 16. december 2009 og som ophæver tidligere interne regler.

Jeg har ingen bemærkninger til disse regler der – sammen med det der er anført i husordenen om medindflydelse – indeholder oplysning om alle de forhold der skal fastsættes interne regler om, jf. talsmandsbekendtgørelsens § 8, stk. 1.

Jeg har i den forbindelse noteret mig at det også i reglerne er nævnt at referater af samtalerne mellem ledelsen og talsmanden/talsmandssuppleanten godkendes og udleveres til både talsmanden og ledelsen, og at en afgangende talsmand skal aflevere mappen med referaterne til den nye talsmand eller ledelsen (som så kan udlevere den til en ny talsmand).

Jeg går (i øvrigt) ud fra at der følges systematisk op på de spørgsmål der rejses på møderne mellem ledelsen og talsmanden og (hvis der ikke er valgt en talsmand) mellem ledelsen og de indsatte.

Det fremgår også af de interne regler at talsmanden kan træffes hver lørdag mellem kl. 9.00 og 11.00, men ikke hvor samtalerne finder sted. Af en orientering der også er

vedlagt brevet af 22. marts 2010, og hvorpå det er anført at den opsættes på de indsattes opslagstavle, fremgår det at samtalerne finder sted i advokatrummet.

Talsmændene oplyste under min samtale med dem at de af funktionærerne havde fået at vide at de som talsmænd ikke måtte tale med unge under 18 år. Talsmændene oplyst at de unge sidder lang tid i arresthuset og mangler fællesskab.

Under den afsluttende samtale med ledelsen blev det oplyst at arresthuset i perioder har 1-2 unge, men normalt højst i 3-6 dage. Det er dog sket at arresthuset har haft en ung i op til 3 uger. De unge holdes adskilt fra indsatte over 18 år.

Reglerne i talsmandsbekendtgørelsen omtaler ikke spørgsmålet om talsmænds kontakt til unge under 18 år.

Jeg bad i forbindelse med min skriftlige opfølgning på samtalen med talsmændene ledelsen om at oplyse om mulighederne for kontakt mellem talsmanden og unge under 18 år i arresthuset.

I brevet af 22. marts 2010 har arresthuset oplyst at arrestinspektøren har vendt spørgsmålet med direktoratet, og at der er enighed om at de unge under 18 år skal have samme mulighed som de øvrige indsatte for at tale med de ældre indsatte (talsmanden) medmindre ordens- og sikkerhedsmæssige forhold konkret taler imod. Arresthuset vil fremover følge denne praksis.

Jeg har noteret mig det oplyste.

4.2. Avishold

Efter straffuldbyrdslovens § 58, stk. 1, og varetægtsbekendtgørelsens § 80, stk. 1, skal de indsatte have mulighed for at holde sig orienteret ved bl.a. avislæsning. Efter stk. 3 i begge de nævnte bestemmelser bør udenlandske indsatte så vidt muligt have adgang til aviser mv. på deres eget sprog.

Spørgsmålet om de indsattes, herunder de udenlandske indsattes, adgang til aviser blev ikke nærmere berørt under inspektionen. Af arresthusets husorden fremgår det at de indsatte kan bestille aviser hos købmanden.

Jeg har i forbindelse med tidligere inspektioner beskæftiget mig med spørgsmålet om udenlandske indsattes adgang til aviser, tidsskrifter og bøger. Direktoratet for Krimi-

nalforsorgen har tidligere udtalt sig om den måde hvorpå institutionerne har forholdt sig til straffuldbyrdslovens § 58, stk. 3, og varetægtsbekendtgørelsens § 80, stk. 3. For så vidt angår adgangen til udenlandske aviser, er det indgået i bedømmelsen heraf hvor stort et antal udlændinge de pågældende institutioner har. Som anført i pkt. 199 i varetægtsvejledningen (vejledning nr. 9857 af 5. november 2009 om bekendtgørelse om ophold i varetægt) bør der afhængig af andelen af udenlandske indsatte være 1 til 2 udenlandske nyhedsformidlende aviser gratis til rådighed for de indsatte. Arresthuset vil kunne opfylde forpligtelsen ved at udskrive aviser (eller dele heraf) fra internettet.

Arresthuset i Esbjerg har som anført i pkt. 4.1 mange udlændinge.

Jeg beder om at få oplyst på hvilken måde arresthuset overholder forpligtelsen i de nævnte bestemmelser til at stille aviser gratis til rådighed for de indsatte, herunder de udenlandske indsatte. Jeg beder i den forbindelse arresthuset om at oplyse på hvilken måde de indsatte, herunder de udenlandske indsatte, orienteres om ordningen i arresthuset.

4.3. Forplejning mv.

Arresthuset har ligesom de andre store arresthuse fortsat eget køkken (der på tidspunktet for inspektionen var under ombygning). Der serveres varm mad til frokost og kold mad om aftenen. De indsatte er tilfredse med maden.

Der er ikke noget køkken til rådighed for de indsatte, men det fremgår af arresthusets husorden at de indsatte har mulighed for at bestille mad udefra 2 gange om ugen fra henholdsvis en smørrebrødsforretning og et pizzeria.

Der kommer endvidere en købmand i arresthuset. Arresthuset havde netop fået en ny købmand på inspektionstidspunktet, og det fremgår af det tidligere nævnte referat fra talsmandsmødet den 4. februar 2010 at arresthuset hermed håbede at problemerne i forbindelse med den tidligere ordning, ville blive løst.

Jeg beder om at få oplyst om den nye købmandsordning fungerer tilfredsstillende.

4.4. Belægning

Arresthuset modtager som tidligere nævnt mange udlændinge. Af en af de observationscellerapporter som jeg har modtaget til gennemgang, fremgår det at lægen kom-

munikerede med den indsatte gennem en anden udenlandsk indsat, og af en anden observationscellerapport fremgår det at personalet brugte "computeren til hjælp med at oversætte til indsatte" (som den indsatte imidlertid ikke forstod). Også i denne sag talte personalet senere med den indsatte gennem en anden indsat med samme udenlandske baggrund som den indsatte.

Jeg er bekendt med at Direktoratet for Kriminalforsorgen den 22. december 2010 har udstedt en ny cirkulæreskrivelse om tolkning. Det fremgår bl.a. heraf at kommunikation altid skal foregå på et sprog som den indsatte med rimelighed forstår. Skal kommunikation foregå på et andet sprog end dansk, skal der som udgangspunkt benyttes personale der taler det valgte sprog. Medindsatte kan eventuelt også anvendes til tolkning hvis den indsatte er indforstået med det. Hvis hverken personale eller medindsatte kan anvendes, skal der som udgangspunkt anvendes tolk. Skriftlige afgørelser skal i fornødent omfang ledsages af en mundtlig forklaring på samme måde.

4.5. Telefoning

4.5.1. Reglerne om telefoning

Efter straffuldbyrdslovens § 57, stk. 1, har afsonere ret til at føre (private) telefonsamtaler i det omfang det er praktisk muligt. Adgangen til at føre telefonsamtaler kan dog nægtes hvis dette findes nødvendigt af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn eller af hensyn til beskyttelse af den forurettede ved lovovertrædelsen, jf. § 57, stk. 2.

Varetægtsarrestanter kan efter varetægtsbekendtgørelsens § 75 få tilladelse til at telefonere hvis forbindelse gennem brevveksling ikke uden væsentlig ulempe kan afventes, og i det omfang det er praktisk muligt. Politiet kan dog af hensyn til varetægtsfængslingens øjemed modsætte sig at en varetægtsarrestant fører telefonsamtaler, jf. § 75, stk. 2. Institutionens leder eller den der bemyndiges dertil, kan desuden nægte en varetægtsarrestant at føre telefonsamtaler hvis det findes nødvendigt af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn, jf. § 75, stk. 3.

Spørgsmålet om varetægtsarrestanters adgang til at telefonere er for tiden genstand for overvejelser i Direktoratet for Kriminalforsorgen. I en udtalelse af 27. april 2010 i sagen om min inspektion den 7. oktober 2008 af Arresthuset i Svendborg meddelte direktoratet at varetægtsarrestanter (også) bør have adgang til at telefonere når det er praktisk muligt. I en udtalelse af 27. oktober 2010 i samme sag har direktoratet oplyst at det efterfølgende gav anledning til mere generelle drøftelser af regler og praksis mellem direktoratet og Arrestinspektøren for Syd- og Sønderjylland og Fyn. Direktoratet havde på denne baggrund indkaldt de 3 arrestinspektører og Københavns Fængs-

ler til et møde i december 2010 hvor behovet for en eventuel præcisering mv. af reglerne i varetægtsbekendtgørelsen om varetægtsarrestanters adgang til at telefonere ville blive drøftet nærmere. Direktoratet forventer at de generelle overvejelser vil være afsluttet i løbet af 1. kvartal 2011 hvorefter direktoratet vil orientere mig om udfaldet af overvejelserne.

De indsatte samtaler påhøres eller aflyttes medmindre det ikke anses for nødvendigt af de grunde der er nævnt i henholdsvis straffuldbydelseslovens § 57, stk. 2, og varetægtsbekendtgørelsens § 75, stk. 3, jf. henholdsvis straffuldbydelseslovens § 57, stk. 4 og varetægtsbekendtgørelsens § 75, stk. 4.

Forbeholdet "i det omfang det er praktisk muligt" indebærer ifølge forarbejderne til straffuldbydelseslovens § 57 en adgang til at fastsætte begrænsninger med hensyn til hyppighed og længde af telefonsamtaler under hensyn til de personaleressourcer der medgår til at påhøre og aflytte telefonsamtaler.

Efter § 4, stk. 2, i telefonbekendtgørelsen (nu bekendtgørelse nr. 1020 af 28. oktober 2009) og § 79 i varetægtsbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 738 af 25. juni 2007) kan institutionens leder under hensyn til forholdene i den enkelte institution fastsætte regler om den praktiske gennemførelse af de indsatte ret til at føre telefonsamtaler, herunder om begrænsninger med hensyn til hyppighed og varighed af de indsatte telefonsamtaler under hensyn til de personaleressourcer der medgår til at påhøre eller aflytte samtalerne. Regler om den "praktiske gennemførelse" kan f.eks. indeholde begrænsninger med hensyn til hvilke tidsrum på døgnet de indsatte kan telefonere, jf. Direktoratet for Kriminalforsorgens skrivelse om telefonbekendtgørelsen, nu skrivelse nr. 89 af 30. oktober 2009, og pkt. 196 i varetægtsvejledningen (nr. 37 af 25. juni 2007).

I en udtalelse af 10. juni 2004 i sagen om min inspektion i 2003 af Arresthuset i Hobro anførte direktoratet følgende:

"...

Husordenens regler om afsoneres adgang til at telefonere bør, efter direktoratets opfattelse, indeholde en gengivelse af hovedindholdet af straffuldbydelseslovens § 57, samt retningslinjer om den praktiske gennemførelse, dvs. primært fremgangsmåde, tidsrum mv. men evt. også, hvad man normalt kan forvente med hensyn til antal og varighed. Det bør fremgå af husordenen, at disse retningslinjer kan fraviges, hvis der i konkrete situationer foreligger særlige omstændigheder.

For så vidt angår varetægtsarrestanter bør hovedindholdet af varetægtsbekendtgørelsens § 75 gengives i husordenen. Endvidere bør det fremgå, at anmodninger om at føre telefonsamtale med forsvareren i almindelighed imødekommes, og at disse aldrig påhøres eller aflyttes, jf. § 76, stk. 1 og 2 i bekendtgørelsen.
...”

I sagen om min inspektion i 2001 af Arresthuset i Åbenrå tilkendegav direktoratet at det af husordenen også bør fremgå at afsonere har mulighed for at føre telefonsamtaler med forsvareren i en verserende straffesag eller med andre som den indsatte kan brevveksle ukontrolleret med efter straffuldbyrdelseslovens § 56 (jf. også telefonbekendtgørelsens § 3).

4.5.2. Telefonordningen i Arresthuset i Esbjerg

I arresthusets husorden er anført følgende om telefonering:

”Der er ikke fri adgang til brug af telefon. Varetægtsindsatte kan i begrænset omfang føre telefonsamtaler med deres forsvarer. Afsonere har i henhold til straffuldbyrdelsesloven i det omfang det er muligt ret til telefonsamtaler når der foreligger godkendt tlf.tilladelse.

Samtalerne skal påhøres medmindre dette ikke skønnes nødvendigt. (...).”

Afsonere har, som det fremgår ovenfor (og af arresthusets husorden), ret til at telefonere medmindre adgangen til det nægtes i det konkrete tilfælde efter straffuldbyrdelseslovens § 57, stk. 2, men hyppigheden og varigheden af telefonsamtaler kan begrænses under hensyn til de personaleressourcer der medgår til at påhøre eller aflytte samtalerne.

Det er ikke efter straffuldbyrdelsesloven eller telefonbekendtgørelsen en betingelse for at telefonere at der foreligger en på forhånd godkendt telefontilladelse, men når en indsat beder om tilladelse til at telefonere, skal der foretages en konkret vurdering af om der foreligger grunde som anført i straffuldbyrdelseslovens § 57, stk. 2, der er til hinder for at give en sådan tilladelse.

I de lokale regler vil det under nærmere angivne forudsætninger kunne bestemmes at de indsatte kan få godkendt et bestemt antal telefonnumre som de indsatte herefter kan ringe til uden at der hver gang skal indhentes en konkret tilladelse. Jeg henviser til sagen om min inspektion den 11. juni 2003 af Arresthuset i Holbæk hvor direktoratet bl.a. udtalte følgende:

"... efter direktoratets opfattelse er det ikke i sig selv i strid med straffuldbyrdeslovens § 57 (henholdsvis de dagældende regler om varetægtsarrestanters adgang til at telefonere), at arresthuset i de lokale regler om den praktiske gennemførelse af de indsatte adgang til at telefonere fastsætter, at de indsatte som udgangspunkt kan få godkendt et bestemt antal telefonnumre. Dette forudsætter dog

at arresthuset, hvis en indsat anmoder om at telefonere til andre telefonnumre end de således godkendte, i hvert enkelt tilfælde foretager en konkret vurdering i overensstemmelse med straffuldbyrdeslovens § 57 (henholdsvis reglerne om varetægtsarrestanters adgang til at telefonere),

at de indsatte informeres om, at der i overensstemmelse med ovenstående også er mulighed for at ringe til andre end de forud godkendte telefonnumre, og

at der i øvrigt er tale om et antal telefonnumre, der i de fleste tilfælde vil dække størstedelen af de indsatte behov for at telefonere.

Direktoratet lægger herved til grund, at en ordning, hvorved der sker en samlet godkendelse af et antal telefonnumre, som den indsatte umiddelbart ønsker at ringe til, ligesom en samlet stillingtagen til, i hvilket omfang der skal ske påhør/aflytning af telefonsamtalerne, kan bidrage til at lette den praktiske gennemførelse af de indsatte adgang til at telefonere."

Jeg går ud fra at betingelsen i arresthusets husorden om at der skal foreligge en "godkendt tlf.tilladelse" skal forstås sådan at de indsatte (afsonere) efter en konkret vurdering kan få en godkendelse til at telefonere til bestemte personer som de herefter kan ringe til når det er praktisk muligt uden at der hver gang skal indhentes en konkret tilladelse. Hvis det skal forstås sådan, går jeg ud fra at ønsker om at ringe til andre end dem der er omfattet af godkendelsen, vurderes konkret i overensstemmelse med straffuldbyrdeslovens § 57. Jeg har på denne baggrund ingen bemærkninger til denne ordning, men anbefaler at det præciseres i husordenen. Jeg går ud fra at arrestinspektøren vil overveje det i forbindelse med den samlede gennemgang af husordenene for arresthusene i området som arrestinspektøren i bl.a. sagen om min inspektion af Arresthuset i Tønder har oplyst at der vil blive foretaget bl.a. på baggrund af de bemærkninger jeg er kommet med i de seneste inspektionssager.

Varetægtsarrestanter har ikke samme ret som afsonere til at føre private telefonsamtaler. Som oplyst ovenfor er adgangen for varetægtsarrestanter til at telefonere for tiden genstand for overvejelser i direktoratet, jf. direktoratets seneste udtalelse i sagen om min inspektion af Arresthuset i Svendborg.

Når direktoratet har afsluttet sine overvejelser om varetægtsarrestanters adgang til at telefonere, går jeg ud fra at arresthuset vil udbygge det anførte i husordenen med oplysning om varetægtsarrestanters adgang til private telefonsamtaler i overensstemmelse hermed. Jeg går ud fra at arresthuset i den forbindelse vil gengive indholdet af reglerne, jf. direktoratets udtalelse i sagen om min tidligere inspektion af Arresthuset i Hobro.

Da anmodninger om at føre telefonsamtaler med forsvareren "i almindelighed" skal imødekommes, jf. varetægtsbekendtgørelsens § 76, stk. 1, og direktoratets tilkendegivelse i sagen om min tidligere inspektion af Arresthuset i Hobro, bør 2. sætning i det citerede i arresthusets husorden om varetægtsarrestanters adgang til telefonsamtaler med forsvareren formuleres i overensstemmelse med denne bestemmelse. Jeg går på denne baggrund ud fra at Arresthuset i Esbjerg vil ændre "i begrænset omfang" i 2. sætning til "i almindelighed". Jeg beder om at få oplyst hvad der sker i den anledning.

Jeg går desuden ud fra at arresthusets oplysning om adgangen til at føre telefonsamtaler med forsvareren vil blive tilføjet oplysning om at sådanne samtaler ikke påhøres eller aflyttes. Jeg beder om at få oplyst hvad der sker i den anledning.

Jeg har noteret mig at den samlede gennemgang af husordenerne for arresthusene i området som arrestinspektøren som nævnt ovenfor har oplyst at der vil ske, bl.a. vil ske for at sikre at reglerne i samtlige arresthuse indeholder en beskrivelse af en afsoners mulighed for kontakt til sin forsvarer.

Jeg har endvidere noteret mig at arrestinspektøren i bl.a. sagen om min inspektion af Arresthuset i Tønder desuden har oplyst at han – i det omfang der i det enkelte arresthus er behov for det – vil fastsætte retningslinjer for den praktiske gennemførelse af afsoneres adgang til at telefonere, jf. telefonbekendtgørelsens § 4, stk. 2. For så vidt angår varetægtsarrestanters adgang til at telefonere, vil arrestinspektøren tage stilling til spørgsmålet om fastsættelse af regler, jf. varetægtsbekendtgørelsens § 79, når ovennævnte overvejelser er afsluttet. Jeg vil i sagen om min inspektion af Arresthuset i Tønder følge op på dette spørgsmål.

4.6. Husorden mv.

Husordenen indeholder et afsnit med overskriften "Præst / Samtalepartnere udefra":

Heri er anført følgende:

"Arresthusets folkekirkepræst kommer normalt på besøg hver anden uge, det samme gør en samtalepartner fra kirkens korshær. Ønske om samtale meddeles personalet på en anmodningsseddel. Indsatte der ikke er underlagt besøgskontrol kan, ved ønske om anden samtalepartner, anmode herom gennem arresthusets personale."

Jeg går ud fra at der med "anden samtalepartner" sigtes til en præst eller lignende fra den indsattes trossamfund, jf. straffuldbyrdelseslovens § 35, stk. 2, og varetægtsbekendtgørelsens § 25, stk. 2. Jeg anbefaler at det præciseres hvad der menes med det.

Jeg henleder endvidere opmærksomheden på at en varetægtsarrestants adgang til besøg af en præst eller lignende kun kan nægtes hvis politiet af hensyn til varetægtsfængslingens øjemed modsætter sig det, jf. varetægtsbekendtgørelsens § 25, stk. 2. Det gælder også indsatte med besøgs- og brevkontrol. Jeg går ud fra at det (også) vil blive præciseret i husordenen.

Det tilføjes at arresthuset i tilfælde af tvivl om hvorvidt der er risiko for at en afgørelse vil stride mod bestemmelser om isolation, brev- og besøgskontrol eller andre begrænsninger af hensyn til varetægtsfængslingens øjemed, bør søge dette afklaret hos politiet, jf. varetægtsvejledningens pkt. 15.

Om anvendelse af disciplinærstraf er følgende anført i husordenen:

"Som disciplinærstraffe benyttes: bøder og strafcelle. Mindre disciplinærsager kan afgøres uden forhør, hvis den indsatte er indforstået hermed, dette sker ved skriftlig henvendelse til indsatte."

Som disciplinærstraf anvendes ifølge straffuldbyrdelseslovens § 68, stk. 1, "advarsel, bøde og strafcelle". (Strafcelle kan dog kun anvendes for de forhold der er opremset i § 68, stk. 2).

Udmålingen af disciplinærstraf i konkrete tilfælde skal ske efter en konkret vurdering i overensstemmelse med de normalreaktioner der anvendes. I forbindelse med mine inspektioner i oktober 2008 og oktober 2009 af henholdsvis Arresthuset i Assens og

Arresthuset i Sønderborg har jeg modtaget "Vejledende normalreaktioner i disciplinærsager" for arresthusene i Syd- og Sønderjylland og på Fyn som arrestinspektøren har udarbejdet den 1. juli 2008. Advarsel er medtaget heri, f.eks. som reaktion ved tilbagekomst fra udgang i beruset tilstand i førstegangstilfælde.

Det fremgår ikke om det anførte i arresthusets husorden skal forstås sådan at arresthuset har fravalgt muligheden for at anvende advarsel.

Det er efter min opfattelse ikke i overensstemmelse med straffuldbyrdelseslovens § 68, stk. 1, at fravælge advarsel som disciplinærstraf. Et sådant fravalg kan betyde at forhold der normalt vil blive straffet med en advarsel, enten ikke straffes eller straffes med bøde. Ingen af de to muligheder synes at være i overensstemmelse med disciplinærstrafsystemet, herunder de vejledende normalreaktioner.

Jeg går dog ud fra at der ikke er tale om fravalg, og at arresthuset også i praksis anvender advarsel i overensstemmelse med de vejledende normalreaktioner.

Jeg går derfor samtidig ud fra at advarsel vil blive indføjet i afsnittet om disciplinærstraffe. Jeg beder om at blive underrettet om hvad der videre sker vedrørende dette forhold.

"Mindre disciplinærsager" går jeg ud fra sigter til sager om (advarsel eller) bøde. Jeg henviser til § 6 i disciplinærstrafbekendtgørelsen (nr. 385 af 17. maj 2001) hvorefter det kun er sådanne sager der kan behandles uden at den indsatte er til stede. For god ordens skyld bemærker jeg samtidig at denne fremgangsmåde kun kan anvendes "hvis overtrædelsen umiddelbart har kunnet konstateres, eller hvis sagens omstændigheder i øvrigt må anses for fuldt klarlagt". Det er endvidere en forudsætning at den indsatte ikke ønsker at udtale sig i sagen. Hvis disse betingelse er opfyldt, kan der anvendes et (bøde)forlæg hvor den indsatte skriftligt orienteres om hvilken afgørelse institutionen "agter" at træffe, og om at den pågældende har adgang til at udtale sig i sagen, jf. § 6, stk. 2.

Jeg går ud fra at arresthuset vil overveje at tydeliggøre det anførte, eventuelt blot ved at tilføje en henvisning til disciplinærstrafbekendtgørelsens § 6.

For god ordens skyld bemærker jeg at jeg er opmærksom på at en sag der er omfattet af disciplinærstrafbekendtgørelsens § 7, også kan gennemføres uden at den indsatte er til stede, hvis den indsatte ikke ønsker at være til stede, jf. disciplinærstrafbekendtgørelsens § 7, stk. 5.

I afsnittet om besøg er det anført at den "cirkulærebestede" adgang til et ugentligt besøg af 1 times varighed kan udvides af personalet når pladsforholdene tillader det. Det er også nævnt at varetægtsarrestanter med kontrol maksimalt kan regne med 1 times besøg, undtagen i weekender og på helligdage.

Jeg henleder arresthusets opmærksomhed på at regler om "minimumsbesøgstid" ikke længere er "cirkulærebestede", men nu fremgår af straffuldbyrdelseslovens § 51, stk. 1, for så vidt angår afsonere og varetægtsbekendtgørelsens § 40, stk. 1, og § 84 for så vidt angår varetægtsarrestanter. Jeg går ud fra at arresthuset vil rette det i husordenen og eventuelt samtidig vil overveje at udbygge afsnittet om varetægtsarrestanter så det også omfatter varetægtsarrestanter der ikke har besøgskontrol, og varetægtsarrestanter der er isolerede efter rettens bestemmelse.

Om rygning er det anført at den indsatte "kun" må ryge på egen celle og i besøgsrum, dog ikke ved kontrollerede besøg.

Jeg går ud fra at det også er tilladt de indsatte at ryge under gårdtur. Selv om der er tale om et udendørs areal, går jeg ud fra at arresthuset (for en ordens skyld) vil overveje også at nævne det udtrykkeligt i husordenen.

4.7. Oplysning om rettigheder

Talsmændene efterlyste bedre oplysning om de regler der gælder når en indsat overgår fra at være varetægtsarrestant til afsoner, f.eks. i form af en folder der generelt oplyser om det. Som eksempel nævnte de oplysning om reglerne for udgang. Talsmændene oplyste i den forbindelse at de indsatte får forskellige svar når de spørger funktionærerne om det.

Jeg orienterede talsmændene om at Direktoratet for Kriminalforsorgen har udarbejdet en folder til afsonere der overordnet oplyser om de vigtigste regler på området (og en tilsvarende folder til anholdte og varetægtsarrestanter). Talsmændene oplyste at de ikke kendte disse foldere. I forbindelse med min skriftlige opfølgning til talsmændene vedlagde jeg til deres orientering en udskrift af hver folder.

Under den afsluttende samtale oplyste arrestforvareren at talsmændene havde rejst dette spørgsmål tidligere over for ham. Han oplyste endvidere at funktionærerne taler med de indsatte om hvad ændringen af status fra varetægtsarrestant til afsoner betyder, når de udfylder anmeldelsespapirer.

Jeg bad arresthuset om at oplyse om folderen med information om afsoning af fængselsstraf rutinemæssigt udleveres til indsatte der skifter status til afsonere (og om den anden folder rutinemæssigt udleveres til varetægtsarrestanter).

I brevet af 22. marts 2010 har arrestforvareren oplyst at de nævnte foldere bliver udleveret ved henholdsvis indsættelse og statusskift fra varetægtsarrestant til afsoner. Ved statusskift har den indsatte desuden en samtale med sin kontaktperson der vejleder og fortæller om tiden som afsoner, herunder om afsoningssted og udgang mv.

Arrestforvareren har endvidere oplyst at det er indskærpet over for personalet at alle relevante fakta skal gennemgås ved statusskifte, og at folderen til afsonere skal udleveres.

Jeg har noteret mig det oplyste.

4.8. Udlevering og benyttelse af private genstande

Blandt det materiale som jeg modtog forud for inspektionen, er som tidligere nævnt de regler om udlevering og benyttelse af private genstande som arrestinspektøren har udarbejdet i december 2009. Der er tale om regler der gælder for alle de arresthuse der hører under denne arrestinspektørs område.

Punkt 6 i disse regler indeholder 3 underpunkter om reaktioner ved misbrug. I pkt. 6.1 er anført følgende:

”Hvis den indsatte findes i besiddelse af genstande, som ikke tillades udleveret eller benyttet i arresthuset, vil der blive truffet bestemmelse om henlæggelse på depot eller evt. konfiskation, jf. § 35.”

§ 35 i genstandsbekendtgørelsen (nr. 1046 af 4. november 2009) indeholder i stk. 1, følgende bestemmelse:

”Hvis indsatte er i besiddelse af eller råder over genstande eller penge i strid med reglerne i denne bekendtgørelse eller regler udstedt af institutionens leder i medfør af denne bekendtgørelse, kan institutionen bestemme, at genstandene eller pengene skal inddrages med henblik på udlevering ved løsladelsen, medmindre institutionen træffer bestemmelse om konfiskation, jf. straffuldbyrdelseslovens § 73.”

Bestemmelsen i straffuldbyrdslovens § 73 om konfiskation gælder ikke for varetægtsarrestanter der alene er omfattet af de almindelige regler om konfiskation i straffeloven og bekendtgørelsen om udenretlig vedtagelse af konfiskation. Er der tale om en genstand der er omfattet af denne bekendtgørelse, kan der ske konfiskation hvis varetægtsarrestanten afgiver erklæring om udenretlig vedtagelse af konfiskationen, jf. nærmere pkt. 14 i vejledningen om behandlingen af sager om disciplinærstraf, konfiskation og modregning af erstatningsbeløb (vejledning nr. 70 af 5. juli 2002) og konfiskationsbekendtgørelsen (nr. 386 af 17. maj 2001).

Jeg går ud fra at arresthusene er opmærksomme på de forskellige regler for henholdsvis afsonere og varetægtsarrestanter med hensyn til konfiskation, men jeg anbefaler alligevel arrestinspektøren at gøre det tydeligt i de fælles genstandsregler, eventuelt blot ved en tilføjelse der henviser til de særlige regler for varetægtsarrestanter. Jeg beder arrestinspektøren om at oplyse hvad min anbefaling giver anledning til.

5. Rapportgennemgang

Som anført i pkt. 1 bad jeg under inspektionen om rapportmateriale til gennemgang. Min anmodning omfattede arresthusets sager om anbringelse i sikringscelle og observationscelle i perioden 1. januar 2009 til 12. januar 2010 (varslingstidspunktet), dog maks. 10 sager (de seneste) inden for hver kategori.

Med brev af 26. februar 2010 sendte arresthuset rapportmaterialet til mig sammen med oversigter over de anbringelser der havde været i sikringscelle i den nævnte periode (i alt 8) og i observationscelle i perioden 1. oktober 2009 til 12. januar 2010 (hvor de seneste 10 anbringelser er fra).

Jeg beder arresthuset om at oplyse hvor mange anbringelser i observationscelle som arresthuset havde i henholdsvis 2009 og 2010.

Arresthuset har i brevet samtidig oplyst at der ikke har været klaget over nogen af anbringelserne til Direktoratet for Kriminalforsorgen, men at der har været korresponderet med direktoratet i en af sagerne hvor sikringscelleanbringelsen varede mere end 24 timer. Arresthuset har vedlagt denne korrespondance.

Det materiale som jeg har modtaget, omfatter som tidligere nævnt 8 rapporter om anbringelse i sikringscelle og 10 rapporter om anbringelse i observationscelle.

Ved min gennemgang af det modtagne materiale er jeg ikke gået ind i en nærmere vurdering af beslutningen om anbringelserne i de enkelte tilfælde. Min gennemgang har været koncentreret om hvorvidt de procedureregler der gælder på de 2 områder, er blevet fulgt.

5.1. Sikringscelleanbringelse

5.1.1. Indledning

De 8 anbringelser i sikringscelle fandt sted i perioden 27. februar 2009 til og med 11. december 2009, dvs. en periode på ca. 9½ måned.

Rapporterne omfatter i alt 7 indsatte. 3 af de indsatte var varetægtsarrestanter og 4 afsonere. De 2 rapporter der omfatter samme indsatte, er rapporter om anbringelse i sikringscelle 2 dage i træk.

I 2 tilfælde var der tale om sikringscelleanbringelse af indsatte fra andre af kriminalforsorgens institutioner.

I 3 tilfælde var der en forudgående anbringelse i observationscelle. Rapporterne om disse anbringelser er ikke blandt de rapporter om observationscelle som jeg har modtaget, da de ligger forud for den periode som disse rapporter er fra.

I 5 tilfælde blev sikringscelleanbringelsen afløst af observationscelleanbringelse. Rapporterne om 3 af disse anbringelser er blandt de rapporter om observationscelle som jeg har modtaget, mens de andre 2 ikke er blandt disse rapporter da de begge ligger forud for den periode som rapporterne om observationscelle er fra.

I 2 af de 3 andre tilfælde skete der overførsel til psykiatrisk afdeling og i det sidste tilfælde til et andet arresthus (arrestafdeling).

I alle de tilfælde hvor den indsatte er blevet i arresthuset, er den indsatte således overført til observationscelle.

5.1.2. Retsgrundlag

Anbringelse i sikringscelle er reguleret i straffuldbyrdelseslovens § 66 og sikringsmiddelbekendtgørelsen, nu bekendtgørelse nr. 791 af 25. juni 2010 om anvendelse af sikringsmidler i fængsler og arresthuse. Denne bekendtgørelse afløste bekendtgørelse nr. 67 af 14. januar 2010 der afløste bekendtgørelse nr. 384 af 17. maj 2001 der var

gældende da afgørelserne om anbringelse i sikringscelle blev truffet i de konkrete tilfælde, og som der derfor er henvist til i det følgende. Til bekendtgørelsen knytter sig en vejledning, nu vejledning nr. 48 af 28. juni 2010, der afløste vejledning nr. 5 af 19. januar 2010 der afløste vejledning nr. 2 af 2. januar 2006 om anvendelse af sikringsmidler i fængsler og arresthuse.

Straffuldbyrdeslovens § 66 og bekendtgørelsen finder også anvendelse for vare-tægtsarrestanter, jf. retsplejelovens § 775, stk. 2, bekendtgørelsens § 1, stk. 2, og varetægtsbekendtgørelsens § 91 (bekendtgørelse nr. 738 af 25. juni 2007).

5.1.3. Betingelser

Betingelserne for at der kan ske anbringelse i sikringscelle, er angivet i straffuldbyrdeslovens § 66. Anbringelse i sikringscelle, og herunder tvangsfiksering ved anvendelse af bælte, hånd- og fodremme samt handsker, kan efter bestemmelsen i stk. 1 kun finde sted hvis det er nødvendigt for at afværge truende vold eller overvinde voldsom modstand (nr. 1) eller for at hindre selvmord eller anden selvbeskadigelse (nr. 2). Anbringelse i sikringscelle og tvangsfiksering må dog ikke foretages hvis det efter indgrebets formål og den krænkelse og det ubehag som indgrebet må antages at forvolde, ville være et uforholdsmæssigt indgreb, jf. stk. 2.

Anbringelserne skete i 7 tilfælde for at afværge truende vold eller overvinde voldsom modstand (nr. 1) og i det sidste tilfælde for at hindre selvmord eller anden selvbeskadigelse (nr. 2).

5.1.4. Begrundelse mv.

Efter bekendtgørelsens § 13, stk. 1, skal institutionen så hurtigt som muligt udarbejde en rapport om anvendelse af sikringscelle, herunder tvangsfiksering. Rapporten skal bl.a. indeholde oplysning om begrundelsen for anvendelsen.

Vejledningen om anvendelse af sikringsmidler i fængsler og arresthuse angiver ikke hvad begrundelsen skal indeholde. Det fremgår således ikke at begrundelsen skal indeholde en henvisning til de retsregler som afgørelsen er truffet efter, og en angivelse af hvilke hovedhensyn der har været bestemmende for skønnet, samt en angivelse af de faktiske omstændigheder der er lagt til grund for afgørelsen, sådan som det er tilfældet ved observationscelleanbringelse, jf. pkt. 5.2.4. Direktoratet for Kriminalforsorgen blev i sagen om min inspektion af Arresthuset i Aalborg i 2003 gjort opmærksom

på den forskel så spørgsmålet kunne indgå i direktoratets vurderinger i forbindelse med en kommende revision af vejledningen.

Da den nye sikringsmiddelvejledning fortsat ikke indeholder en angivelse af hvad begrundelsen skal indeholde, bad jeg i rapporten om min inspektion den 10-12. november 2008 af Statsfængslet i Vridsløselille direktoratet om at oplyse hvilke overvejelser direktoratet havde foretaget sig vedrørende angivelse af krav til begrundelsens indhold ved udstedelsen af vejledning nr. 2. af 2. januar 2006. Direktoratet har i den anledning i en udtalelse af 19. januar 2011 oplyst at den udførlige beskrivelse af kravene til begrundelsens indhold i vejledningen om udelukkelse fra fællesskab formentlig er medtaget på grund af de særlige sagsbehandlingsregler der følger af forvaltningslovens § 9, stk. 4. Beskrivelsen sikrer opmærksomhed på at der skal udfærdiges notat til sagen i sager om udelukkelse og at dette notat skal opfylde kravene i forvaltningslovens § 24, også selv om den indsatte ikke har adgang til aktindsigt i sagen efter forvaltningslovens § 9, stk. 4. Direktoratet har desuden udtalt at direktoratet ikke har fundet det nødvendigt at medtage en sådan udtrykkelig beskrivelse af begrundelseskravet i vejledningen om anvendelse af sikringsmidler.

Rapport om anvendelse af sikringscelle skal ske ved elektronisk indrapportering i klientsystemet, jf. vejledningens pkt. 9. Den elektroniske rapport i klientsystemet om sikringscelle indeholder ikke et punkt med overskriften "Begrundelse", men punkter med overskriften "Beskrivelse af episoden" og "Anbringelse påkrævet for at". Under sidstnævnte punkt er der i alle sagerne en henvisning til retsgrundlaget for anbringelsen i det konkrete tilfælde.

Der er desuden i alle sagerne anført en begrundelse for anbringelsen i sikringscelle i form af en redegørelse for hændelsesforløbet forud for anbringelsen under punktet "Beskrivelse af episoden".

Jeg har ingen bemærkninger til begrundelserne i sagerne.

Det tilføjes at jeg under dette punkt kun har vurderet om der er givet en (tilstrækkelig) begrundelse i sagerne. Jeg er således (som nævnt under pkt. 5)) ikke gået ind i en nærmere vurdering af beslutningen om anbringelse i sikringscelle i de enkelte tilfælde.

Med hensyn til begrundelse for beslutning om fiksering henvises til pkt. 5.1.8.

5.1.5. Magtanvendelse mv.

Efter straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 3, skal anbringelse i sikringscelle og tvangsfiksering foretages så skånsomt som omstændighederne tillader.

Der blev anvendt magt over for den indsatte ved anbringelsen i sikringscellen i 4 tilfælde og også håndjern i 2 tilfælde. Magten bestod i forskellige greb og benlås.

5.1.6. Kompetence mv.

Det er institutionens leder eller den der bemyndiges dertil, der har kompetencen til at træffe beslutning om at anbringe en indsat i sikringscelle og herunder eventuelt fikserer den indsatte, jf. straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 1. Også beslutning om ophør af sikringscelleanbringelse træffes af institutionens leder eller den der bemyndiges dertil, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 1.

Hvis forholdene i det enkelte tilfælde ikke tillader at man afventer en bestemmelse fra institutionens leder eller den der er bemyndiget dertil efter straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 1, træffes bestemmelsen af den tilstedeværende funktionær som er ansvarlig for det pågældende tjenesteområde, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 2. I sådanne tilfælde skal institutionens leder eller en anden kompetent person så hurtigt som muligt underrettes om det passerede, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 2, sidste punkt. Rapporten skal indeholde oplysning om institutionens underretning efter denne bestemmelse, jf. bekendtgørelsens § 13, stk. 1, 2. pkt.

De lokale kompetenceregler skal være fastlagt udtrykkeligt i lokale regler, jf. pkt. 3 i direktoratets vejledning nr. 11991 af 29. juni 2001 om adgangen til intern delegation i kriminalforsorgens institutioner.

I sagen om min inspektion i 2008 af Arresthuset i Assens har jeg modtaget "Delegationsregler for arresthusene i Syd- og Sønderjylland og Fyn" som arrestinspektøren har fastsat. Reglerne har været gældende siden 1. april 2008.

Det fremgår af reglerne at arrestforvareren har kompetencen til at træffe afgørelse i nærmere angivne konkrete sager der bl.a. omfatter sager om anvendelse af sikringsmidler (herunder anbringelse i sikringscelle).

Det er endvidere generelt i indledningen i delegationsreglerne anført at overvagtimesteren har kompetencen hvis arrestforvareren er fraværende. Det fremgår også at

arrestforvareren ikke uden arrestinspektørens samtykke kan delegere kompetencen videre (til f.eks. overvagtmasteren).

Det er også (efter opremsningen af de områder hvor der er sket delegation til arrestforvareren) generelt anført at det tjenestegørende personale dog kan træffe afgørelse hvis en afgørelse "der efter straffuldbyrdelsesloven eller de i medfør af loven administrativt fastsatte regler er overladt til institutionen at træffe, ikke kan afvente arrestforvarerens tilstedeværelse". Det er samtidig nævnt at arrestforvareren eller dennes stedfortræder snarest muligt skal underrettes om afgørelsen.

(For så vidt angår udelukkelse fra fællesskab, herunder anbringelse i observationscelle, er det udtrykkeligt i forbindelse med omtalen heraf nævnt at afgørelsen træffes af den for tjenesteområdet ansvarlige fængselsfunktionær hvis arrestforvareren eller overvagtmasteren ikke er til stede eller ikke umiddelbart kan kontaktes. Arrestforvareren skal i så fald orienteres hurtigst muligt).

Der sondres som det også fremgår af det indledende afsnit i delegationsreglerne, mellem afgørelser der træffes af institutionens leder eller den der bemyndiges dertil, og afgørelser der træffes af institutionen. Da det er uklart om "institutionen" i det citerede afsnit (også) sigter til områder hvor arrestforvareren har kompetencen efter delegation fra institutionens leder, går jeg ud fra at arrestinspektøren vil overveje at præcisere det.

Da det fremgår direkte af (bl.a.) sikringsmiddelbekendtgørelsens § 2, stk. 2, at den tilstedeværende funktionær der er ansvarlig for det pågældende tjenesteområde, kan træffe afgørelse om (f.eks.) anbringelse i sikringscelle hvis forholdene i det enkelte tilfælde ikke tillader at man afventer en bestemmelse fra institutionens leder eller den der er bemyndiget til at træffe afgørelse (med efterfølgende pligt til at underrette den kompetente person), foretager jeg mig ikke i øvrigt mere vedrørende dette forhold.

Det er i 7 af de 8 tilfælde anført at beslutningen om anbringelse i sikringscelle blev truffet af en overvagtmaster. I 1 af tilfældene fremgår det dog samtidig af beskrivelsen af episoden at arrestforvareren var indforstået med flytningen af den indsatte fra observationscelle til sikringscelle, og arrestforvareren blev ifølge feltet til notat om underretning om anbringelsen underrettet 4 minutter før anbringelsen. Afgørelsen blev således reelt truffet af arrestforvareren, og den underretning der er sket af arrestforvareren er således ikke en underretning efter sikringsmiddelbekendtgørelsens § 2, stk. 2.

Det fremgår ikke om arrestforvareren var til stede da afgørelserne blev truffet i de øvrige 6 tilfælde, og om overvagtimestrene i disse tilfælde traf afgørelse i arrestforvarerens fravær, eller fordi hans tilstedeværelse ikke kunne afventes, jf. sikringsmiddelbekendtgørelsens § 2, stk. 2. I 3 af de 6 tilfælde er der notat om at arrestforvareren efterfølgende blev underrettet om anbringelsen, og denne underretning blev givet henholdsvis 4, 10 og 15 minutter efter anbringelsen.

Jeg beder om at få oplyst om der i (alle) de 3 nævnte tilfælde, var tale om situationer hvor forholdene ikke tillod at man afventer en bestemmelse fra arrestforvareren. Det drejer sig om anbringelser den 10. juli 2009, 8. december 2009 og 11. december 2009.

For så vidt angår de andre 3 tilfælde hvor der ikke er notat om at der er givet underretning, beder jeg om at få oplyst om overvagtimestrene havde kompetencen til at træffe afgørelse som følge af arrestforvarerens fravær. Det drejer sig om anbringelser den 27. februar 2009, 22. august 2009 og 10. december 2009.

I det sidste tilfælde blev afgørelsen om anbringelse i sikringscelle truffet af en fængselsbetjent (kl. 20.30). Det fremgår af rapporten at arrestforvareren blev underrettet om anbringelsen 30 minutter efter at den havde fundet sted.

Jeg lægger ud fra beskrivelsen af episoden til grund at der var tale om en situation hvor forholdene ikke tillod at man afventede en bestemmelse fra arrestforvareren (eller i dennes fravær en overvagtimester), jf. sikringsmiddelbekendtgørelsens § 2, stk. 2. Det kan derfor ikke give mig anledning til bemærkninger at afgørelsen blev truffet af en fængselsbetjent – som jeg går ud fra var ansvarlig for det pågældende tjenesteområde, jf. kravet herom i denne bestemmelse.

Som nævnt i rapporten fra min tidligere inspektion af Arresthuset i Esbjerg, har ombudsmanden i forbindelse med en tidligere inspektion af Københavns Fængsler udtalt at underretning der skete mere end 15 minutter efter en sikringscelleanbringelse, efter en sproglig fortolkning af begrebet "omgående" i det dagældende sikringscirkulære ikke var omfattet heraf medmindre der var konkrete grunde til at underretning ikke kunne finde sted tidligere (Folketingets Ombudsmands beretning for 1995, s. 647). I et senere cirkulære der er videreført i sikringsmiddelbekendtgørelsens § 2, stk. 2, 2. pkt., er "omgående" ændret til "så hurtigt som muligt". Som også nævnt i rapporten fra min

sidste inspektion af arresthuset, har grænsen for hvor sent der kan ske underretning dog efter min opfattelse ikke rykket sig afgørende ved denne ændring.

Det fremgår ikke af rapporten i det konkrete tilfælde (der vedrører en anbringelse den 20. november 2009, kl. 20.30) at der var konkrete grunde til at underretning ikke kunne finde sted før 30 minutter efter anbringelsen.

Da der er tale om et enkeltstående tilfælde af sen underretning, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold ud over at bemærke at der efter min opfattelse bør gøres notat om konkrete grunde til sen underretning.

I de tilfælde hvor der blev anvendt fiksering (jf. pkt. 5.1.8), blev beslutning i alle tilfælde truffet af den samme som traf beslutningen om anbringelse i sikringscelle.

I delegationsreglerne er der ikke anført noget om hvem der har kompetence til at træffe beslutning om ophør af sikringsmidler. Jeg lægger på det foreliggende grundlag til grund at der gælder det samme for både anbringelse i sikringscelle og ophør, dvs. at arrestforvareren (eller overvagtmasteren i arrestforvarerens fravær) også har kompetencen til at træffe beslutning om ophør.

Da kompetenceforholdene – også i relation til beslutning om ophævelse – skal fremgå af interne regler, går jeg ud fra at arrestinspektøren også udtrykkeligt vil medtage dette forhold i delegationsreglerne. Jeg beder om at få oplyst hvad der sker i den anledning.

Beslutningen om ophør af anbringelsen er i 7 tilfælde truffet af en overvagtmaster, men i det ene tilfælde fremgår det af rapporten at det skete efter at både overvagtmasteren og arrestforvareren havde haft en samtale med den indsatte. I det sidste tilfælde var det en fængselsbetjent der traf afgørelsen. I dette tilfælde havde vagtlægen udfærdiget tvangsindlæggelsespapirer, og den indsatte blev udtaget af observationscellen da politiet kom og hentede ham for at køre til den psykiatriske afdeling.

Jeg har ikke fundet grundlag for at undersøge om de pågældende havde kompetence i de konkrete tilfælde til at træffe beslutning om ophør af sikringscelleanbringelse. Jeg henviser i den forbindelse også til at der i alle tilfælde skete enten overførsel til observationscelle, psykiatrisk afdeling eller andet arresthus.

Det fremgår ikke i nogen af tilfældene at rapporterne har været set igennem af en leder (der ikke har haft bemærkninger til rapporterne). De elektroniske blanketter der nu anvendes, indeholder ikke rubrikker til notat om ledelsens bemærkninger.

Alle de rapporter, på nær én, der blev gennemgået efter inspektionen i 2000, havde været gennemgået af arrestforvareren der enten havde udfærdiget eller efterfølgende godkendt rapporterne.

I sagen om min inspektion den 22. oktober 2009 af Arresthuset i Kolding har arrestinspektøren som svar på min anmodning om oplysning om ledelsens tilsyn med området for anbringelse i observationscelle, oplyst at arresthusets ledelse gennemgår de udfærdigede rapporter. Jeg går ud fra at denne udtalelse skal forstås mere generelt og derfor ikke kun omfatter (observationscellerapporter i) Arresthuset i Kolding.

For en ordens skyld beder jeg dog om at få oplyst om ledelsen i Arresthuset i Esbjerg (stadig) gennemgår sikringscellerapporter efterfølgende.

I pkt. 10 i direktoratets vejledning nr. 11991 af 29. juni 2001 om adgangen til intern delegation i kriminalforsorgens institutioner er det bl.a. nævnt at de lokale regler der bør udfærdiges når kompetencen er henlagt til institutionens leder eller den der bemyndiges dertil, også bør indeholde nogle arbejdsgange der gør det muligt for institutionens leder effektivt at udøve sine styrings- og instruktionsbeføjelser. I forbindelse med opfølgningen på min inspektion i 2005 af Anstalten ved Herstedvester har Direktoratet for Kriminalforsorgen bl.a. oplyst at institutionens leder bør føre et løbende tilsyn med området, f.eks. i form af stikprøvevis gennemgang af sagerne.

I de delegationsregler som Arrestinspektøren for Syd- og Sønderjylland og Fyn har udarbejdet, er det nævnt at arrestinspektørens tilsyn er skærpet som følge af at der i vidt omfang er sket delegation af afgørelseskompetencen.

Det fremgår også udtrykkeligt af disse regler at sager der giver anledning til særlig tvivl, f.eks. med hensyn til regel anvendelse, bevisvurdering eller afgørelsens hensigtsmæssighed, skal forelægges arrestinspektøren inden der træffes afgørelse.

Ud over ovennævnte oplysning om ledelsens gennemgang af udfærdigede (observationscelle)rapporter i sagen om min inspektion den 22. oktober 2009 af Arresthuset i Kolding har arrestinspektøren i denne sag oplyst at arrestinspektørembedet herudover

løbende fører tilsyn med arresthusene (i Syd- og Sønderjylland samt på Fyn) i form af inspektioner, herunder stikprøvevis gennemgang af sager.

Jeg beder arrestinspektøren om at oplyse om der har været foretaget en gennemgang af rapporter om sikringscelleanbringelse i Arresthuset i Esbjerg, og i så fald om at underrette mig om resultatet af denne gennemgang.

5.1.7. Undersøgelse for genstande mv.

Efter bekendtgørelsens § 6, stk. 2, skal institutionen ved anbringelse af en indsat i sikringscelle undersøge hvilke genstande den indsatte har i sin besiddelse på sin person, jf. straffuldbyrdslovens § 60, stk. 1 og stk. 3-8. Der skal desuden normalt ske omklædning af den indsatte.

Omklædning indebærer ifølge sikringsmiddelvejledningens pkt. 7, 1. afsnit at den indsatte skal afklædes og som minimum have institutionens underbenklæder eller et tæppe på igen. Derudover skal den indsatte tilbydes en undertrøje.

Hverken straffuldbyrdsloven, sikringsmiddelbekendtgørelsen eller vejledningen indeholder en bestemmelse om notatpligt i disse tilfælde. I de anvendte blanketter er der felter til angivelse af hvorvidt der er sket undersøgelse af den indsattes person og omklædning, og de er udfyldt i alle tilfælde. Der er desuden et felt til bemærkninger om visitation og omklædning.

I 6 af de 8 tilfælde blev de indsatte visiteret i forbindelse med indsættelsen i sikringscelle. I 5 tilfælde blev den indsatte også omklædt.

Det er kun i det ene af de 2 tilfælde hvor der hverken skete visitation eller omklædning at der er en begrundelse for undladelsen i bemærkningsfeltet. I det andet tilfælde er det i dette felt blot anført at der ikke skete visitation og omklædning.

I det tilfælde hvor der skete visitation, men ikke omklædning, er der en begrundelse for at der ikke skete omklædning.

Som det fremgår af bekendtgørelsens § 6, stk. 2, skal institutionen foretage visitation ved anbringelse af en indsat i sikringscelle, mens omklædning undtagelsesvist vil kunne undlades.

I det tilfælde hvor der er en begrundelse for manglende visitation (og omklædning), er der henvist til at den indsatte var flyttet flere gange mellem observationscellen og sikringscellen, og at der derfor ikke var grundlag for visitation og omklædning. Der er tale om en anbringelse i sikringscelle den 22. august 2009, og jeg har derfor ikke modtaget den forudgående observationscellerapport; men jeg har modtaget en rapport af 21. august 2009 om sikringscelleanbringelse af den samme indsatte, og ved denne anbringelse skete der både visitation og omklædning.

Jeg har på denne baggrund ingen bemærkninger til at der ikke skete visitation af den indsatte i dette tilfælde.

Den anden anbringelse hvor der ikke skete visitation (og heller ikke omklædning), er en anbringelse den 10. juli 2009. Anbringelsen skete kl. 15.30, og af et notat fra et tilsyn kl. 18.25 fremgår det at den indsatte blev "omklædt, dog stadig med eget undertøj".

Det er beklageligt at der ikke er en begrundelse for hvorfor der ikke skete visitation og omklædning ved anbringelsen i sikringscelle.

Jeg beder om at få oplyst hvorfor den indsatte ikke blev visiteret (og omklædt) i forbindelse med anbringelsen i sikringscellen. Jeg er opmærksom på at den indsatte var meget voldsom i forbindelse med denne anbringelse.

Før der gennemføres en undersøgelse af den indsattes person, skal institutionen mundtligt orientere den indsatte om baggrunden for at undersøgelsen gennemføres medmindre særlige omstændigheder taler imod det, jf. § 2 i Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 1625 af 13. december 2006 om undersøgelse af indsattes person og opholdsrum i kriminalforsorgens institutioner. Der er ikke pligt til at gøre notat om en sådan underretning.

Jeg går ud fra at de indsatte i alle de 6 tilfælde hvor der skete visitation, blev orienteret i overensstemmelse med den nævnte bestemmelse.

5.1.8. Fiksering

Anbringelse i sikringscelle kan efter straffuldbyrdelseslovens § 66 kombineres med tvangsfiksering ved anvendelse af bælte, hånd- og fodremme samt handsker hvis det er nødvendigt.

Ifølge rapporterne blev der truffet beslutning om fiksering i 7 af de 8 tilfælde, men ifølge den vedlagte oversigt var der kun tale om fiksering i 4 tilfælde. I 2 af de 3 yderligere tilfælde fremgår det dog (også) af tilsynsnotaterne at der var tale om fiksering. I det sidste tilfælde (en anbringelse den 27. februar 2009) er der notat om fiksering i felterne hertil, men ingen notater om fiksering i tilsynsnotaterne. Det er derfor uklart om der var tale om fiksering i 6 eller 7 af de 8 tilfælde.

I alle tilfælde er der anvendt både bælte, hånd- og fodremme.

Det fremgår af sikringsmiddelbekendtgørelsens § 13, stk. 1, at rapporten skal indeholde oplysning om bl.a. begrundelsen også for eventuel tvangsfiksering. Af vejledningens pkt. 9 fremgår det desuden at det bør sikres at det fremgår af notatet om der eventuelt har fundet fiksering sted, hvilke fikseringsmidler der har været anvendt, og en konkret begrundelse for anvendelsen af fiksering og for omfanget heraf.

Der er ikke i nogen af rapporterne gjort notat om nødvendigheden af fiksering, men der er som nævnt under pkt. 5.1.4 i beskrivelsen af episoden der førte til sikringscelleanbringelsen, givet en begrundelse for (i hvert fald) selve anbringelsen i sikringscelle.

Der er heller ikke skelnet mellem brugen af de anvendte fikseringsmidler, herunder givet en begrundelse for anvendelsen af flere fikseringsmidler.

Efter inspektionen i 2000 oplyste arresthuset om de overvejelser som arresthuset foretager i forbindelse med beslutninger om fiksering, jf. opfølgingsrapporten fra inspektionen dengang. Direktoratet gjorde arresthuset opmærksom på at det i det enkelte tilfælde skal vurderes om fiksering er nødvendig, og om alle fikseringsmidler skal anvendes.

Jeg har noteret mig at det i 1 tilfælde udtrykkeligt fremgår at der ikke skete fiksering. Jeg går (også på denne baggrund) ud fra at der altid foretages en konkret vurdering af behovet for fiksering. Selvom arresthuset i alle de tilfælde hvor der er sket fiksering, har benyttet alle fikseringsmidler, bortset fra handsker, går jeg desuden ud fra at der altid foretages en konkret vurdering af fikseringens omfang.

Jeg går også ud fra at fastspænding med alle fikseringsmidler ikke sker hvis det må anses for et uforholdsmæssigt indgreb.

Jeg må anse det for en fejl at der ikke er gjort notat om begrundelsen for anvendelsen af fiksering og for fikseringens omfang i nogen af tilfældene, jf. pligten til at gøre notat herom i sikringsmiddelvejledningens pkt. 9, sidste afsnit. Jeg går ud fra at notatpligten vil blive indskærpet.

Tidspunktet for anvendelsen af fiksering er i 4 af de 7 tilfælde angivet som samtidig med anbringelsen i sikringscellen. I 1 tilfælde skete fiksering 8 minutter efter anbringelsen, og i de 2 resterende tilfælde er tidspunktet for fikseringen henholdsvis 1 og 11 minutter før anbringelsen. Af tilsynsnotaterne i disse tilfælde fremgår det imidlertid at anbringelsen rettelig skete på de tidspunkter der står anført som tidspunkterne for fiksering.

I tilsynsnotaterne er der (også) notat om hvilke fikseringsmidler der har været anvendt, og det fremgår heraf at den indsatte var fikseret hele tiden under anbringelsen i sikringscelle. Om udstrækningen af fikseringen henviser jeg til pkt. 5.1.12.

5.1.9. Lægetilkald og lægetilsyn

Efter straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 5, skal institutionen ved tvangsfiksering af en indsat straks anmode en læge om at foretage tilsyn med den indsatte. Lægen skal tilse den pågældende medmindre lægen skønner et sådant tilsyn åbenbart unødvendigt.

Ved anbringelse i sikringscelle uden fiksering (som der var tale om i 1 tilfælde) skal der tilkaldes læge hvis der er mistanke om sygdom, herunder om tilskadekomst, eller hvis den indsatte selv anmoder om lægehjælp, jf. straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 6.

Der skal således ske tilkald af læge i alle tilfælde med tvangsfiksering, men det er lægens ansvar at vurdere om der skal foretages tilsyn som dog kun må undlades hvis det anses for åbenbart unødvendigt. Reglen om lægetilsyn ved sikringscelleanbringelse med fiksering adskiller sig derved fra bestemmelserne om lægetilsyn ved anvendelse af magt og håndjern, ved anbringelse i sikringscelle uden fiksering og ved anbringelse i observationscelle hvor der altid skal gennemføres tilsyn hvis der tilkaldes læge.

Det følger af vejledningens pkt. 5, sidste afsnit, at der i forbindelse med sikringscelleanbringelse med fiksering skal gøres notat om lægetilkald på samme måde som ved sikringscelleanbringelse uden fiksering, jf. pkt. 6. Efter vejledningens pkt. 6, 2. afsnit, skal der gøres notat første gang lægen er søgt tilkaldt, og – hvis kontakt ikke opnås straks – ved alle efterfølgende forsøg.

Efter sikringsmiddelbekendtgørelsens § 14, stk. 1, skal enhver der tilsynet en indsat der er anbragt i sikringscelle, gøre notat om tilsynet. Efter stk. 2 skal notatet indeholde oplysninger om dato og klokkeslæt for tilsynet samt om den indsattes tilstand mv. Også tilsyn som læge og sygeplejerske foretager, skal noteres, jf. vejledningens pkt. 10, 3. afsnit, hvoraf fremgår at den faste vagt ved tvangsfiksering (jf. nedenfor under pkt. 5.1.10) er ansvarlig for at alle tilsyn noteres, herunder tilsyn ved sygeplejerske og læge.

Den elektroniske rapport i klientsystemet indeholder punkter med overskrifterne "Lægen tilkaldt", "Lægen genkaldt" og "Lægetilsyn foretaget". Desuden er der gjort plads til lægens bemærkninger (eventuelt i form af et resumé).

Af rapporten om den anbringelse der skete uden fiksering, fremgår det at der var telefonisk kontakt med arresthusets læge 23 minutter efter anbringelsen, og at den indsatte under en samtale kort tid efter med personalet indvilligede i at komme til en samtale på psykiatrisk skadestue. Den indsatte blev 40 minutter senere hentet af politiet og kørt til den psykiatriske skadestue hvorfra den indsatte blev indlagt på psykiatrisk afdeling.

Der er (også) notat om tidspunktet for lægetilkald i alle de øvrige tilfælde.

I 3 tilfælde er der ligeledes notat om tidspunktet for lægetilsyn i rubrikken hertil. I 1 af de 4 tilfælde hvor der ikke er et sådant notat, fremgår det dog både af rubrikken til lægens bemærkninger og af tilsynsnotaterne at der var lægetilsyn, og af tilsynsnotaterne også hvornår det fandt sted. I 2 af de andre tilfælde fremgår det at lægen ikke nåede at komme inden den indsatte blev overført henholdsvis til andet arresthus (arrestafdeling) og til observationscelle.

I det sidste tilfælde fremgår det ikke at der var lægetilsyn. Den indsatte havde ophold i sikringscellen i knap 3½ time, heraf 3 timer efter lægetilkaldet. Det drejer sig om anbringelsen den 27. februar 2009 hvor det ikke fremgår af tilsynsnotaterne at der skete fiksering, men kun af rubrikkerne til notat herom. Umiddelbart lægger jeg til grund at der ikke var lægetilsyn med den indsatte.

Selv om der er tale om et enkeltstående tilfælde, beder jeg arresthuset om at oplyse om det er korrekt forstået, og i bekræftende fald hvorfor der ikke var lægetilsyn.

Ved brug af fikseringsmidler skal læge efter straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 5, som nævnt, tilkaldes straks. Det følger af vejledningens pkt. 5, 2. afsnit, at udgangspunktet (som hidtil) vil være at tilkald af læge er det første der skal foretages efter at fikseringen er gennemført. Dette er ikke til hinder for at der fra den indsatte afdeling indhentes oplysninger om den pågældendes adfærd, helbredstilstand og lignende med henblik på at tilvejebringe oplysninger der kan have indflydelse på lægens beslutning om hvor hurtigt lægetilsyn skal ske. Det er heller ikke til hinder for at der lokalt fastsættes retningslinjer hvorefter den ansvarlige for fikseringen underretter en sygeplejerske der er til stede i institutionen, med henblik på at denne kan foretage lægetilkaldet. Det er imidlertid en forudsætning at indhentelse af oplysninger eller underretning af sygeplejersken kan ske i løbet af ganske få minutter.

Ombudsmanden har tidligere udtalt at lægetilkald 10 minutter (eller senere) efter anbringelsen (fikseringen) ikke er i overensstemmelse med bestemmelserne i det tidligere gældende cirkulære – hvilket direktoratet tog til efterretning (Folketingets Ombudsmands beretning 1993, s. 402).

Tilkald af læge skete i 4 af de 7 tilfælde hvor der er notat om at der er sket fiksering (herunder det tilfælde hvor det er uklart for mig om der faktisk var fiksering), mellem 3 og 7 minutter efter fikseringen. I 1 af tilfældene skete der genkald 40 minutter senere, og det fremgår af rapporten hvorfor det var nødvendigt. I yderligere 2 tilfælde skete der tilkald af læge henholdsvis 12 og 20 minutter efter fikseringen – sidstnævnte tilfælde anser jeg som et enkeltstående tilfælde. I det sidste tilfælde skete tilkald af læge først 1 time efter fikseringen.

Jeg beder om at få oplyst hvorfor der først blev tilkaldt læge 1 time efter fikseringen i det tilfælde der drejer sig om en anbringelse den 8. december 2009.

Reglerne om sikringscelleanbringelse med fiksering indeholder ingen retningslinjer for hvornår lægetilsynet skal finde sted. Heller ikke forarbejderne til straffuldbyrdelsesloven angiver retningslinjer for hvornår tilsyn skal finde sted, men angiver kun at det er lægens ansvar at vurdere nødvendigheden af lægetilsyn. Direktoratet har i forbindelse med inspektion af (det tidligere) Statsfængslet i Horsens præciseret at det således er lægens ansvar at foretage en eventuel prioritering mellem flere presserende arbejds-

opgaver. Ombudsmanden tog i denne sag til efterretning at det var i overensstemmelse med reglerne i det tidligere gældende sikringscellecirkulære at der kan gå op til 2 timer før lægetilsyn finder sted.

I 2 tilfælde fremgår det som nævnt udtrykkeligt at der ikke var lægetilsyn fordi den indsatte blev flyttet fra sikringscellen inden lægen nåede frem, og i yderligere 1 tilfælde ses der heller ikke at have været lægetilsyn, jf. mit spørgsmål herom ovenfor.

Lægetilsyn fandt i de øvrige 4 tilfælde sted henholdsvis 48 minutter, 1 time og 12 minutter, 1 time og 35 minutter og 1 time og 45 minutter efter tilkaldet.

I alle de tilfælde hvor der var lægetilsyn, fremgår navnet på den læge der udførte tilsynet.

Der skal som tidligere nævnt foretages notat om tilsyn, herunder lægetilsyn, der udover oplysning om tidspunktet for tilsynet skal indeholde oplysninger om den indsattes tilstand, jf. sikringsmiddelbekendtgørelsens § 14, stk. 1 og 2.

Lægens bemærkninger er i alle tilfælde gengivet i bemærkningsfeltet.

5.1.10. Fast vagt

Efter straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 4, skal en indsat der er tvangsfikseret, have fast vagt.

En fast vagt er en dertil udpeget fængselsfunktionær eller andet kvalificeret personale der ikke har andre arbejdsopgaver end at tage sig af den fikserede indsatte, jf. vejledningens pkt. 4, afsnit 1.

Efter vejledningens pkt. 4, afsnit 2, bør det så vidt muligt sikres at den faste vagt er en erfaren, fastansat medarbejder, og at den pågældende ikke har deltaget i den aktuelle fiksering. Institutionen bør overveje om det er hensigtsmæssigt at den faste vagt er en person med godt kendskab til den fikserede. Dette vil ofte – men ikke altid – være tilfældet.

Forståelsen af begrebet fast vagt blev som nævnt i rapporten fra min sidste inspektion af arresthuset behandlet i forbindelse med ombudsmandens inspektion af Statsfængslet i Horsens. Spørgsmålet blev behandlet igen i forbindelse med min senere inspektion af Statsfængslet i Vridsløselille. Direktoratet udtalte sig den 22. januar 2001 og 14.

oktober 2002 om direktoratets forståelse og informerede i brev af 9. maj 2003 kriminalforsorgens institutioner herom. Af dette brev fremgår det at direktoratet ikke mener at en turnusordning hvor den enkelte funktionær kun varetager funktionen som fast vagt i en halv time ad gangen, på fuldt tilstrækkelig måde tilgodeser hensynet bag ordningen med fast vagt. Direktoratet har herved blandt andet lagt vægt på at de korte vagtperioder på grund af den manglende kontinuitet gør det vanskeligere at foretage en korrekt bedømmelse af den indsatte, herunder om fikseringen skal ophæves. Direktoratet bemærkede at dette synspunkt ikke er til hinder for at funktionæren efter en konkret vurdering afløses efter en periode af en halv times varighed, f.eks. fordi det viser sig at den indsatte er meget udskældende eller spyttende mv.

Nogle af tilsynsnotaterne er skrevet af en anden end den der udførte tilsynet. Jeg lægger i øvrigt til grund at tilsyn er udført af den person, der har gjort notat herom.

Tilsyn er foretaget af forskellige personer, herunder i flere tilfælde overvagtimestre, der hver især med enkelte undtagelser har ført tilsyn i flere timer (hele vagter) ad gangen.

Jeg lægger således til grund at der er udpeget en fast vagt, og jeg har noteret mig at den faste vagt har udført mange på hinanden følgende tilsyn med den indsatte.

Ved 5 af anbringelserne med fiksering er tilsyn med den indsatte under sikringscelleanbringelsen foretaget af personer der er nævnt som deltagere i eller vidne til episoden. I 1 tilfælde fremgår det udtrykkeligt af rapporten at den overvagtimester der førte tilsyn med den indsatte under hele anbringelsen, også deltog i selve fikseringen, mens det ikke fremgår om det også er tilfældet i (nogle af) de andre tilfælde.

Jeg går ud fra at arresthuset (fremover) er opmærksom på det anførte i vejledningen, jf. gengivelsen ovenfor, om at personer der har deltaget i den aktuelle fiksering, så vidt muligt ikke bør fungere som vagt under sikringscelleanbringelsen.

5.1.11. Tilsyn ved personalet

Efter sikringsmiddelbekendtgørelsens § 14, stk. 1 og 2, og vejledningens pkt. 10, skal enhver der tilsyn den indsatte, herunder en fast vagt, som nævnt gøre notat om tilsyn, herunder tidspunktet for tilsyn. Notatet skal endvidere indeholde oplysninger om den indsattes tilstand, herunder eventuelle bemærkninger om behovet for at opretholde fikseringen og anbringelsen. Notatet skal indføres i rapporten i klientsystemet og ikke længere på et særligt observationskema, jf. vejledningens pkt. 10.

Er den indsatte fikseret, skal der udfærdiges notat om tilsynet med den pågældende mindst hvert kvarter.

I den blanket der findes i klientsystemet, stemples automatisk det tidspunkt hvor personalet overfører håndskrevne observationsnotater til klientsystemet. I sagen om min inspektion af Arrestafdelingen i Statsfængslet i Horsens har direktoratet oplyst at det ikke er muligt teknisk at ændre på dette forhold. Problemet med at observationstidspunktet ikke registreres (stemples), må derfor løses ved at den der indtaster observationerne, i (begyndelsen af) hvert notat anfører tidspunktet for observationen. Direktoratet har desuden oplyst at denne fremgangsmåde er beskrevet i online hjælpen i klientsystemet.

Denne fremgangsmåde har været anvendt ved mange af tilsynene. Enkelte steder er det dog glemt, men det fremgår alligevel at tilsyn er udført på et andet tidspunkt end det stemplede tidspunkt.

Jeg lægger i øvrigt til grund at tilsyn er sket på de tidspunkter der er angivet i tilsynsnotatet. dvs. at notatet er skrevet i umiddelbar forlængelse af tilsynet.

De fleste tilsyn er ført mindst (og præcis) hvert kvarter, men der er også mange notater om tilsyn med kortere interval. Der er kun i meget få tilfælde gået mere end 15 minutter mellem enkelte tilsyn.

Jeg har ingen bemærkninger til hyppigheden af tilsyn der med meget få undtagelser overholder kravet om tilsyn "mindst" hvert kvarter når den indsatte er fikseret.

Ved en enkelt anbringelse er der et notat der oplyser om at en overvagtimester har ført tilsyn med den indsatte i perioden fra kl. 21.45 til kl. 6.00. Der er en samlet beskrivelse af den indsattes tilstand/adfærd i tiden mellem kl. 3.00 og 5.00 og ved tilsyn kl. 5.30. I samme rapport er også ét notat om tilsyn der er udført af en anden mellem kl. 6.45 og 8.40 (hvor den indsatte blev udtaget af sikringscellen) der også samlet beskriver den pågældendes iagttagelser i denne periode.

I rapporten fra inspektionen i 2000 af Statsfængslet i Vridsløselille udtalte ombudsmanden at en angivelse af tilsyn ved et interval der dækker den periode som den pågældende havde vagten, efter ombudsmandens opfattelse ikke er i overensstemmelse med kravet om notat om tilsyn mindst hvert kvarter idet det ikke heraf udtrykkeligt fremgår hvornår inden for det pågældende interval vagten har tilset den indsatte. Med

angivelse af et interval for tilsyn er det således heller ikke muligt at efterprøve om der i de tilfælde hvor det er anført, er gået mere end 15 minutter mellem tilsynene.

Jeg har noteret mig at denne fremgangsmåde kun har været anvendt ved én anbringelse, Jeg går ud fra at fremgangsmåden ikke vil blive anvendt fremover.

Der er ved alle tilsynene gjort notat om de indsattes tilstand, og det fremgår direkte af enkelte notater og indirekte af flere andre notater at grundlaget for anbringelsen (og fikseringen) fortsat var til stede.

Jeg har noteret mig at nogle notater indeholder oplysning om behovet for at opretholde anbringelsen, men jeg henleder alligevel opmærksomheden på at notatet om tilsynet med den indsatte foruden oplysning om den indsattes tilstand skal indeholde eventuelle bemærkninger om behovet for at opretholde anbringelsen i sikringscelle og tvangsfikseringen.

5.1.12. Ophør og varighed af anbringelse og fiksering

Reglerne om sikringscelleanbringelse og tvangsfiksering indeholder ikke en bestemmelse svarende til bestemmelsen om observationscelleanbringelse i § 14, stk. 2, i bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab hvorefter anbringelsen straks skal bringes til ophør når betingelserne herfor ikke længere er opfyldt. Uanset dette skal både selve sikringscelleanbringelsen og fikseringen utvivlsomt bringes til ophør når betingelserne herfor ikke længere er opfyldt. For så vidt angår fiksering, fremgår det af sikringsmiddelbekendtgørelsens § 8 at tvangsfiksering kun helt undtagelsesvist kan ske i over 1 døgn.

Hvis anvendelse af sikringsmidler varer mere end 1 døgn, skal lægen orienteres dagligt så den pågældende – bl.a. ud fra sit kendskab til den indsatte – kan vurdere om lægetilsyn er nødvendigt, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 3.

Hvis der træffes bestemmelse om at opretholde en anbringelse i sikringscelle i mere end 3 døgn eller om at opretholde tvangsfikseringen i mere end 24 timer, skal institutionen straks foretage indberetning om det til Direktoratet for Kriminalforsorgen, jf. sikringsmiddelbekendtgørelsens § 14, stk. 3. Indberetningen skal indeholde en nærmere begrundelse for at betingelserne for fortsat anbringelse i sikringscelle eller tvangsfiksering anses for opfyldt.

Rapporter om sikringscelleanbringelse skal indeholde oplysning om dato og klokkeslæt for hvornår sikringsmidlet er ophørt, jf. bekendtgørelsens § 13, stk. 1. Det fremgår i alle tilfælde.

4 af anbringelserne varede mellem 1 time og 15 minutter og 3 timer og 24 minutter, og yderligere 2 anbringelser varede henholdsvis 12 timer og 10 minutter og 13 timer og 24 minutter. Der er dog mindre unøjagtigheder med hensyn til tidspunktet for anbringelserne i 2 af disse tilfælde, jf. ovenfor. De sidste 2 anbringelser varede henholdsvis 21 timer og 22 minutter og 27 timer og 28 minutter.

I 1 tilfælde skete der først fiksering 6 minutter efter anbringelsen, men ellers varede fikseringen i alle tilfælde lige så lang tid som selve anbringelsen.

Jeg har ikke grundlag for at antage at anbringelserne og fikseringerne i nogen af tilfældene ikke blev bragt til ophør på det tidspunkt hvor betingelserne herfor ikke længere var opfyldt. Jeg har noteret mig at der i 4 tilfælde skete overførsel til observationscelle, og at der i et tilfælde (en anbringelse den 8. december 2009) er en begrundelse for det. Jeg har endvidere noteret mig at der i brevet til direktoratet om den anbringelse der varede mere end 24 timer (en anbringelse den 10. juli 2009 hvor den indsatte blev overført til psykiatrisk afdeling) også er en begrundelse for varigheden af anbringelsen, og at direktoratet anså (såvel grundlaget som) den tidsmæssige udstrækning af fikseringen for berettiget.

For god ordens skyld bemærker jeg at jeg går ud fra at der altid løbende foretages en vurdering – ikke kun af behovet for at opretholde sikringscelleanbringelsen, men også af behovet for at opretholde fikseringen og af fikseringens omfang. Jeg henviser i den forbindelse også til det citat fra en indstilling om sikringsceller og observationsceller fra november 1992 der er gengivet i rapporten fra min sidste inspektion af arresthuset. For så vidt angår den anbringelse der varede 21 timer og 22 minutter, har jeg i den forbindelse noteret mig at personalet 2 gange i løbet af anbringelsen talte med den indsatte om hvad der ville ske hvis han blev taget ud af fikseringen.

5.1.13. Klagevejledning

Efter bekendtgørelsens § 13, stk. 1, 2. pkt., skal rapporten indeholde oplysning om at den indsatte er orienteret om muligheden for at klage til justitsministeren, og om hvornår fristen for at indgive klage udløber, jf. straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2. Straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2, vedrørende klagefrist gælder dog kun for dømte.

Der er således ingen klagefrist ved afgørelser der træffes over for varetægtsarrestanter.

De elektroniske blanketter indeholder en fortrykt klagevejledning. Rapporterne om anbringelse af varetægtsarrestanter angiver ingen frist for at klage, mens der er en sådan frist i rapporterne om anbringelse af afsonere. Jeg går ud fra at de indsatte i de konkrete tilfælde er vejledt i overensstemmelse med den anførte klagevejledning.

5.2. Anbringelse i observationscelle

5.2.1. Indledning

De 10 anbringelser som jeg har modtaget rapporter om, fandt sted i perioden 1. november 2009 til 30. december 2009, dvs. en periode på 2 måneder. Den 1. november 2009 var der tale om 2 anbringelser. Den ene anbringelse skete 17 minutter efter at den anden anbringelse ophørte.

Som nævnt i pkt. 6 er der vedlagt en oversigt over disse anbringelser der er fremkommet ved en søgning på anbringelser i perioden 1. oktober 2009 til 12. januar 2010.

I 4 tilfælde var der tale om observationscelleanbringelse af indsatte fra andre af kriminalforsorgens institutioner og i yderligere 1 tilfælde direkte i forbindelse med indsættelse i arresthuset efter anholdelse.

Der var som det fremgår af pkt. 5.1.1, tale om forudgående anbringelse i sikringscelle i 3 tilfælde. I 2 af disse tilfælde var der tale om sikringscelleanbringelse af indsatte fra andre af kriminalforsorgens institutioner.

I forlængelse af min anmodning under pkt. 5 om at få oplyst hvor mange anbringelser i observationscelle arresthuset havde i 2009 og 2010, beder jeg arresthuset om at oplyse i hvor mange af disse tilfælde der var tale om anbringelse af indsatte der ved anbringelsen aktuelt var placeret i Arresthuset i Esbjerg.

De 10 rapporter vedrører 10 forskellige indsatte, fordelt med 5 varetægtsarrestanter og 5 afsonere.

5.2.2. Retsgrundlag

Anbringelse i observationscelle er reguleret i straffuldbyrdeslovens § 64, stk. 1, nr. 1, og i bekendtgørelse nr. 440 af 30. maj 2008 om udelukkelse af indsatte fra fællesskab, herunder anbringelse i observationscelle mv. i fængsler og arresthuse. Til bekendtgørelsen knytter sig vejledning nr. 28 af 3. juni 2008. Reglerne gælder også for varetægtsarrestanter, jf. § 89 i varetægtsbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 738 af 25. juni 2007).

5.2.3. Betingelser

Betingelserne for at anbringe en indsat i observationscelle er angivet i bekendtgørelsens § 15. Efter stk. 1 i denne bestemmelse kan anbringelse i observationscelle kun finde sted hvis det er nødvendigt for at forebygge hærværk (nr. 1), hvis afgørende hensyn til orden og sikkerhed i institutionen kræver det (nr. 2), eller hvis der er behov for særlig observation (nr. 3). Anbringelse i observationscelle må ikke finde sted hvis anbringelsen efter indgrebets formål og den krænkelse og det ubehag som indgrebet må antages at forvolde, ville være et uforholdsmæssigt indgreb, jf. stk. 2.

Anbringelsen skete i 4 tilfælde efter nr. 2 (hensyn til orden og sikkerhed) og i 6 tilfælde efter nr. 3 (behov for særlig observation).

5.2.4. Begrundelse

Efter bekendtgørelsens § 18, stk. 2, skal der udfærdiges en rapport om det passerede. Rapporten skal bl.a. indeholde notat om afgørelsen og begrundelsen herfor og oplysning om dato og klokkeslæt for hvornår afgørelsen er meddelt den pågældende.

Ifølge vejledningens pkt. 8 skal begrundelsen indeholde "en henvisning til de retsregler, afgørelsen er truffet efter, og angive hvilke hovedhensyn, der har været bestemmende for skønnet, ligesom de faktiske omstændigheder, som er tillagt væsentlig betydning for afgørelsen, skal fremgå".

I alle tilfælde er der henvist til de retsregler som afgørelsen om observationscelleanbringelse er truffet efter.

I alle tilfælde er der desuden givet en (mere eller mindre udførlig) begrundelse for anbringelsen i form af en beskrivelse af den episode eller de omstændigheder der førte til anbringelsen. I 4 tilfælde er det også (mere) direkte anført hvorfor den indsatte blev anbragt i observationscelle, og i yderligere 1 tilfælde er det anført at en læge der tilså

den indsatte i det fængsel som han kom fra, mente at der var brug for særlig observation.

I 3 tilfælde er det anført at den indsatte blev overført fra sikringscellen til observationscellen på grund af behov for særlig observation. Et af disse tilfælde er 1 af de 3 tilfælde hvor det også direkte er anført hvorfor den indsatte blev overført til observationscelle.

I 1 af de andre af disse tilfælde er det også tilføjet i rapporten at der var behov for at vurdere den indsattes adfærd, men det er ikke nærmere præciseret hvorfor der var behov for det.

I det sidste tilfælde er det (heller) ikke nærmere anført hvorfor der var behov for særlig observation, men der er henvist til sikringscellerapporten. Af sidste notat i sikringscellerapporten fremgår det mere præcist hvorfor der var behov for særlig observation.

I sagen om min inspektion af Arresthuset i Aalborg i 2003 har jeg for så vidt angår et lignende tilfælde rejst spørgsmål om hvorvidt den anførte begrundelse var tilstrækkelig. Direktoratet anførte i den anledning i en udtalelse af 24. februar 2004 følgende:

"(...) Anbringelse i observationscelle efter straffuldbydelseslovens § 64, stk. 1, nr. 2 [skal være nr. 1; min bemærkning], kan finde sted, hvis afgørende hensyn til orden og sikkerhed i institutionen kræver det. Det fremgår af det anførte, at det er disse hensyn arresthuset har henvist til.

Direktoratet har ved behandlingen af sager om sikringscelleanbringelse været specielt opmærksom på, at institutionen så vidt muligt snarest søger at anvende et mindre indgribende middel, således at sikringscelleanbringelsen – selv om det ikke umiddelbart kan anses for forsvarligt at lade den indsatte få ophold i almindeligt fællesskab – kan bringes til ophør. Direktoratet har accepteret, at der, i tilfælde hvor betænkelighederne ved at lade den indsatte overgå til almindeligt fællesskab fremgår af forløbet af sikringscelleanbringelsen, i rapporten om det efterfølgende forsøg med observationscelleanbringelse som 'beskrivelse' alene henvises til det anførte i rapporten om den forudgående anbringelse i sikringscelle.

Direktoratet anser derfor henvisningen til sikringscellerapporten (som er vedlagt) for at være i overensstemmelse med denne praksis.

..."

I forbindelse med min senere inspektion af Arrestafdelingen i Statsfængslet i Horsens har jeg til en konkret sag udtalt følgende:

"Bortset fra at bemærke at det efter min opfattelse havde været mest rigtigt hvis der udtrykkeligt havde været henvist til (beskrivelsen af forløbet i) sikringscellerapporten, og idet jeg går ud fra at betænelighederne ved at lade den indsatte overgå til almindeligt fællesskab fremgår af sikringscellerapporten (som jeg ikke har modtaget), foretager jeg mig ikke mere vedrørende begrundelsen i dette tilfælde."

Jeg har noteret mig at betænelighederne ved at lade den indsatte overgå til almindeligt fællesskab fremgår af sikringscellerapporten, og jeg har derfor ingen bemærkninger til at der er henvist til denne rapport.

Jeg har heller ingen bemærkninger til begrundelserne i de øvrige sager.

Det tilføjes at jeg under dette punkt kun har vurderet om der er givet en (tilstrækkelig) begrundelse i sagerne. Jeg er således (som nævnt under pkt. 5) ikke gået ind i en nærmere vurdering af beslutningen om anbringelse i sikringscelle i de enkelte tilfælde.

5.2.5. Magtanvendelse

Efter bekendtgørelsens § 17, stk. 1, skal anbringelse i observationscelle gennemføres så skånsomt som omstændighederne tillader det.

Der er kun anvendt magt i 1 tilfælde. Magtanvendelsen bestod i greb.

5.2.6. Kompetence mv.

Kompetencen til at beslutte anbringelse i observationscelle og ophør af denne anbringelse ligger hos institutionens leder eller den der bemyndiges dertil, jf. bekendtgørelsens § 18, stk. 1. Der er ikke – som ved anvendelse af sikringsmidler og magt – en bestemmelse i bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab hvorefter beslutningen dog kan træffes af den tilstedeværende funktionær som er ansvarlig for det pågældende tjenesteområde, hvis forholdene i det enkelte tilfælde ikke tillader at man afventer en afgørelse fra den kompetente person. Der er (derfor) heller ikke en bestemmelse der forpligter til underretning af den kompetente person hvis afgørelsen er truffet af en anden end denne.

Direktoratet har i sagen om ombudsmandens inspektion af Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm (nu Ellebæk) oplyst at baggrunden for denne forskel i regelsættene er at der ved anvendelse af sikringsmidler og magt er en formodning om at institutionens leder gennem lokale regler ikke har delegeret afgørelseskompetencen til den tilstedeværende funktionær, mens en lignende formodning ikke fra centralt hold har været ønsket anført ved anbringelse i observationscelle.

De delegationsregler som Arrestinspektøren for Syd- og Sønderjylland og Fyn har udfærdiget, jf. pkt. 5.1.6 ovenfor, omfatter også anbringelse i observationscelle.

Ifølge disse regler er kompetencen til at træffe afgørelse om anbringelse i observationscelle delegeret til arrestforvareren. Det er som nævnt under pkt. 5.1.6 udtrykkeligt i forbindelse med omtalen af anbringelse i observationscelle nævnt at afgørelsen træffes af den for tjenesteområdet ansvarlige fængselsfunktionær hvis arrestforvareren eller overvagtimesteren (der har kompetencen i arrestforvarerens fravær) ikke er til stede eller ikke umiddelbart kan kontaktes. Det er videre nævnt at arrestforvareren i så fald skal orienteres snarest muligt.

Det er som tidligere nævnt generelt i indledningen i instruksen anført at arrestforvareren ikke uden arrestinspektørens samtykke kan videredelegere kompetencen.

I 2 tilfælde er det noteret at beslutningen om anbringelse i observationscelle blev truffet af arrestforvareren. I 7 tilfælde er det noteret at beslutningen om anbringelse i observationscelle blev truffet af en overvagtimester, og i det sidste tilfælde at beslutningen blev truffet af en fængselsbetjent.

Det sidste tilfælde drejer sig om en anbringelse af en indsat fra en af kriminalforsorgens øvrige institutioner der er anført som sket den 18. november 2009, kl. 00.01, men rettelig fandt sted den 19. november 2009, kl. 00.00, jf. pkt. 5.2.10. Da anbringelsen skete om natten, går jeg ud fra at hverken arrestforvareren eller overvagtimestrene var til stede, og jeg lægger ligeledes til grund at de ikke umiddelbart kunne kontaktes. Der er ikke notat om underretning af arrestforvareren.

Det er beklageligt at der ikke i overensstemmelse med delegationsreglerne er givet underretning til arrestforvareren om anbringelsen, eller at der ikke er gjort notat om en sådan underretning.

I begge de tilfælde hvor det er noteret at beslutningen om anbringelse i observationscelle blev truffet af arrestforvareren, er det også noteret at arrestforvareren blev underrettet om anbringelsen, henholdsvis samtidig med anbringelsen og 18 minutter efter anbringelsen.

Da arrestforvareren selv traf afgørelsen om at anbringe de pågældende i observationscelle, er der reelt ikke sket underretning af arrestforvareren, og rubrikken om underretning skulle derfor ikke have været udfyldt i disse tilfælde.

I 5 af de tilfælde hvor afgørelsen blev truffet af en overvagtimester, er der notat om underretning af arrestforvareren. I 1 af disse tilfælde skete underretningen samtidig med anbringelsen. Det drejer sig om en anbringelse den 8. december 2009, kl. 21.15, der var en overførsel fra sikringscelle til observationscelle hvor afgørelsen om ophør blev truffet af den pågældende overvagtimester.

I et af de andre tilfælde blev arrestforvareren underrettet 2 minutter efter anbringelsen. Det drejer sig om en anbringelse den 27. november 2009, kl. 21.44.

Da arrestforvareren blev underrettet henholdsvis samtidig med og 2 minutter efter anbringelsen, må jeg lægge til grund at han enten var til stede eller umiddelbart kunne træffes. Jeg går således ud fra at der enten er tale om at arrestforvareren reelt traf afgørelsen i sagen, eller at overvagtimesteren traf afgørelse i arrestforvarerens fravær, men umiddelbart herefter underrettede arrestforvareren. Jeg beder om at få oplyst hvad der har været tale om i de 2 sager.

I de andre tilfælde er arrestforvareren underrettet mellem 18 og 39 minutter efter anbringelsen. Jeg går ud fra at arrestforvareren ikke har været til stede da afgørelserne om anbringelse i observationscelle blev truffet i disse tilfælde.

I det ene af de 2 sidste tilfælde underrettede overvagtimesteren en anden overvagtimester. Det drejer sig om en anbringelse den 1. november 2009, kl. 14.32.

Jeg går ud fra at det skyldtes at den anden overvagtimester var fungerende arrestforvarer på det pågældende tidspunkt.

I det sidste tilfælde er der ikke notat om underretning. Det drejer sig om den anden anbringelse den 1. november 2009, der fandt sted kl. 16.15. Afgørelsen blev truffet af samme overvagtimester i begge tilfælde.

Jeg beder om at få oplyst hvorfor der ikke skete underretning i dette tilfælde.

I delegationsreglerne er der ikke anført noget om hvem der har kompetence til at træffe beslutning om ophør af observationscelleanbringelse. Jeg lægger på det foreliggende grundlag til grund at der gælder det samme for både anbringelse i sikringscelle og ophør, dvs. at arrestforvareren (eller overvagtimesteren i arrestforvarerens fravær) også har kompetencen til at træffe beslutning om ophør.

Da kompetenceforholdene – også i relation til beslutning om ophævelse – skal fremgå af interne regler, går jeg ud fra at arrestinspektøren også udtrykkeligt vil medtage dette forhold i delegationsreglerne. Jeg beder om at få oplyst hvad der sker i den anledning.

Beslutningen om ophør af anbringelsen blev i alle tilfælde på nær ét truffet af en overvagtimester. I det sidste tilfælde blev beslutningen truffet af en fængselsbetjent. Udtagelsen af observationscellen skete i dette tilfælde i forlængelse af politiets afhøring af den pågældende.

Det fremgår ikke om arrestforvareren var til stede da beslutningerne om ophør blev truffet. Ophøret skete i alle tilfælde på nær ét i dagtimerne inden for normal arbejdstid.

Jeg beder om at få oplyst om de pågældende havde kompetence til at træffe beslutning om ophør af observationscelleanbringelse.

Det fremgår ikke i nogen af tilfældene at rapportererne har været set igennem af en leder (der ikke har haft bemærkninger til rapportererne). De elektroniske blanketter der nu anvendes, indeholder ikke rubrikker til notat om ledelsens bemærkninger.

Min gennemgang af sager i forbindelse med inspektionen i 2000 omfattede ikke sager om anbringelse i observationscelle.

Som nævnt under pkt. 5.1.6 har arrestinspektøren i sagen om min inspektion den 22. oktober 2009 af Arresthuset i Kolding som svar på min anmodning om oplysning om ledelsens tilsyn med området for anbringelse i observationscelle, oplyst at arresthusets ledelse gennemgår de udfærdigede rapporter. Jeg går som også nævnt dette sted ud fra at denne udtalelse skal forstås mere generelt og således ikke kun omfatter observationscellerapporter i Arresthuset i Kolding.

Jeg beder dog om at få oplyst om ledelsen i Arresthuset i Esbjerg gennemgår observationscellerapporter efterfølgende.

Jeg har under pkt. 5.1.6 noteret mig at Arrestinspektøren for Syd- og Sønderjylland og Fyn løbende fører tilsyn med arresthusene (i Syd- og Sønderjylland samt på Fyn) i form af inspektioner, herunder stikprøvevis gennemgang af sager der bl.a. omfatter sager om anbringelse i observationscelle.

5.2.7. Undersøgelse af den indsatte person

Efter bekendtgørelsens § 19, stk. 2, skal der i forbindelse med anbringelsen i observationscelle ske en undersøgelse af den indsatte person, jf. straffuldbyrdelseslovens § 60, medmindre institutionen skønner at det er unødvendigt.

Hvis det er nødvendigt i det enkelte tilfælde, kan der endvidere efter bestemmelsens 2. pkt., foretages omklædning af den indsatte. Den indsatte skal i givet fald anmodes om selv at foretage omklædningen, jf. bestemmelsens 3. pkt.

Udgangspunktet er således forskelligt ved undersøgelse af den indsatte person (visitation) og ved omklædning. Der skal som udgangspunkt ske undersøgelse, men ikke omklædning.

Som nævnt under pkt. 2.3.2 blev det under min besigtigelse af arresthusets observationscelle oplyst at alle indsatte der skal i observationscelle, omklædes inden anbringelsen i cellen.

Der skal som det fremgår af bestemmelsen i bekendtgørelsens § 19, stk. 2, 2. pkt., foretages en konkret vurdering af behovet for omklædning. Arresthuset kan derfor ikke have en praksis hvorefter der altid foretages omklædning uden at der foretages en konkret vurdering af behovet for det.

Jeg har noteret mig at der ikke skete omklædning i 2 tilfælde (fordi den indsatte blev overført fra sikringscelle), jf. nedenfor, men går i øvrigt ud fra at arresthuset (fremover) altid foretager en konkret vurdering af behovet for at foretage omklædning (og af om udgangspunktet med hensyn til visitation skal fraviges).

Med hensyn til omklædning har direktoratet i vejledningens pkt. 6, 2. pkt., henvist til det der er anført i pkt. 7 i vejledningen om anvendelse af sikringsmidler. Heri er det anført at omklædning indebærer at den indsatte skal afklædes og som minimum have institutionens underbenklæder eller et tæppe på igen. Desuden skal den indsatte tilbydes en undertrøje.

De elektroniske blanketter i klientsystemet om anbringelse i observationscelle indeholder felter hvor den ansvarlige funktionær skal markere hvorvidt den indsatte er undersøgt og omklædt samt et felt til bemærkninger om visitation og omklædning.

I en udtalelse af 21. maj 2003 i sagen om min inspektion den 11. december 2001 af Arresthuset i Kolding tilkendegav direktoratet at der skal gøres notat om visitation og omklædning i overensstemmelse med det som jeg havde anført i kursiv i min endelige rapport af 7. oktober 2002 om denne inspektion. Heri anførte jeg bl.a. følgende:

”Jeg går således ud fra at retstilstanden er den samme for sikringscelleanbringelse og observationscelleanbringelse således at der i alle tilfælde skal gøres notat om undersøgelse af den indsattes person og omklædning. Da der ved sikringscelleanbringelse altid og ved observationscelleanbringelse som hovedregel skal ske undersøgelse af den indsattes person, vil det dog være tilstrækkelig at angive (afkrydse) at en sådan undersøgelse har fundet sted. Hvis en sådan undersøgelse ved observationscelleundersøgelse [rettelig anbringelse; min tilføjelse] eller omklædning ved sikringscelleanbringelse undtagelsesvist ikke finder sted, må det anføres med en begrundelse for at det ikke har fundet sted. Da omklædning ved observationscelleanbringelse kun skal ske hvis det er nødvendigt i det konkrete tilfælde, må der altid angives en begrundelse når det finder sted. Som nævnt af direktoratet i udtalelsen af 22. januar 2001 vil begrundelsen dog i en lang række sager kunne ske ved en henvisning til det øvrige materiale i sagen om baggrunden for selve anbringelsen.”

I en udtalelse af 6. oktober 2010 i sagen om min inspektion den 22. oktober 2009 af Arresthuset i Kolding har direktoratet (på ny) oplyst at det er direktoratets opfattelse at der – hvis der sker omklædning i forbindelse med en observationscelleanbringelse –

skal anføres en begrundelse herfor. Direktoratet har videre oplyst at begrundelsen ikke udelukkende kan bestå af en henvisning til "gældende regler" eller lignede. Jeg erklærede mig enig i det.

Der skal således angives en begrundelse når udgangspunktet fraviges, dvs. når der ikke foretages visitation, og når der foretages omklædning.

I alle tilfælde er der notat om hvorvidt der har fundet visitation og omklædning sted. I 8 tilfælde er der foretaget både visitation og omklædning og i de sidste 2 tilfælde hverken visitation eller omklædning.

Bemærkningsfeltet er udfyldt i alle tilfælde. De 2 tilfælde hvor der hverken har fundet visitation eller omklædning sted, er begge anbringelser der er sket som overførsler fra sikringscellen hvor der var foretaget visitation og omklædning, og der er henvist hertil i bemærkningsfeltet.

I det sidste tilfælde hvor der skete overførsel fra sikringscelle, er det i observationscellerapporten anført at der skete både visitation og omklædning. Ved anbringelsen i sikringscellen blev den indsatte også visiteret og omklædt.

Jeg beder om at få oplyst baggrunden for de forskellige markeringer i dette tilfælde (en anbringelse den 8. december 2009) og de andre tilfælde (anbringelser den 21. november 2009 og 11. december 2009).

I 5 tilfælde er blot henvist til orden og sikkerhed.

På baggrund af direktoratets svar i sagen om inspektionen i 2009 af Arresthuset i Kolding går jeg ud fra at en henvisning til orden og sikkerhed uden at præcisere hvad der hermed sigtes til, efter direktoratets opfattelse ikke er tilstrækkelig til at opfylde begrundelseskravet. Jeg beder dog direktoratet om at oplyse om det er korrekt forstået.

Før der gennemføres undersøgelse af den indsatte person, skal institutionen som tidligere nævnt mundtligt orientere den indsatte om baggrunden for at undersøgelsen gennemføres medmindre særlige omstændigheder taler imod det, jf. § 2 i Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 1625 af 13. december 2006 om undersøgelse af indsatte person og opholdsrum i kriminalforsorgens institutioner. Der er ikke pligt til at gøre notat om en sådan underretning.

Jeg går ud fra at de indsatte er orienteret i overensstemmelse med § 2 i de sager hvor der skete visitation, dvs. at orientering kun er undladt hvis særlige omstændigheder talte imod det.

5.2.8. Lægetilkald og lægetilsyn

Efter bekendtgørelsens § 19, stk. 1, skal der *tilkaldes* læge hvis der er mistanke om sygdom, herunder om tilskadekomst, hos den indsatte i forbindelse med anbringelsen (nr. 1), eller hvis den indsatte selv anmoder om lægehjælp (nr. 2). Samme regel gælder ved sikringscelleanbringelse uden fiksering, jf. straffuldbyrdslovens § 66, stk. 6. Disse bestemmelser adskiller sig sprogligt fra bestemmelserne om lægetilsyn ved anvendelse af magt og håndjern, jf. straffuldbyrdslovens §§ 62, stk. 4, 2. pkt. og 65, stk. 3, 2. pkt. Det fremgår af disse bestemmelser at der skal *gennemføres* lægetilsyn hvis der i disse sager er mistanke om sygdom, herunder om tilskadekomst, hos den indsatte i forbindelse med anbringelsen, eller hvis den indsatte selv anmoder om lægehjælp. Det er dog i Straffuldbyrdsloven med kommentarer af Anette Esdorf mfl., s. 162, anført at der efter bestemmelsen i straffuldbyrdslovens § 66, stk. 6, skal foretages lægetilsyn hvis der er mistanke om sygdom, herunder om tilskadekomst, hos den indsatte, eller hvis den indsatte selv anmoder om lægehjælp, og at det svarer til reglerne om lægetilsyn efter anvendelse af magt og håndjern.

I 4 tilfælde er rubrikken om tilkald af læge udfyldt, og der var lægetilsyn i alle tilfælde.

Det fremgår endvidere af yderligere 1 tilfælde at den pågældende var tilset af en læge i det fængsel som han blev overført fra; lægen mente at der var brug for særlig observation af den indsatte.

Det fremgår af rapporten i det ene af tilfældene at en læge blev tilkaldt dagen efter fordi den indsattes fod var meget hævet. I et andet tilfælde blev læge tilkaldt i forbindelse med overførsel fra sikringscelle (samtidig med anbringelsen i observationscelle), og det fremgår af sidste tilsynsnotat i sikringscellerapporten at det skete fordi den indsatte klagede over smerter. Der var således i ingen af disse 2 tilfælde tale om at der blev tilkaldt læge i forbindelse med selve anbringelsen i observationscelle.

I de 2 andre tilfælde blev læge tilkaldt henholdsvis 4 minutter og 35 minutter efter anbringelsen. I det førstnævnte tilfælde fremgår det udtrykkeligt at det skete fordi den indsatte selv bad om lægetilsyn (på grund af smerter i håndled efter anvendelse af håndjern som den indsatte var iført ved overførslen til Arresthuset i Esbjerg).

Lægetilsyn fandt sted henholdsvis 35 minutter, 1 time og 6 minutter, 1 time og 40 minutter og 3 timer og 5 minutter efter tilkaldet. Sidstnævnte tilfælde er det tilfælde hvor læge blev tilkaldt dagen efter.

Efter bekendtgørelsens § 18, stk. 2, skal notatet i sagen indeholde oplysning om institutionens overvejelser efter § 19, dvs. overvejelser om lægetilsyn.

Jeg går ud fra at arresthuset også i de øvrige tilfælde overvejede om der var behov for lægetilsyn, men ikke anså det for nødvendigt.

Der burde efter min opfattelse også i disse tilfælde have været gjort notat om disse overvejelser. Hvis tilsyn ikke skønnes nødvendigt, kan det markeres med et minus i feltet til notat om tilkald af læge.

I et af de tilfælde hvor der ikke var lægetilsyn, har den der foretog tilsyn med den pågældende knap 8½ time efter anbringelsen, noteret at den indsatte var noget forslået. Det drejer sig om det tilfælde hvor der var lægetilsyn med den indsatte inden han blev overført til Arresthuset i Esbjerg og anbragt i observationscelle.

Jeg går ud fra at dette lægetilsyn er indgået i arresthusets overvejelser om behovet for at (tilbyde at) tilkalde læge i dette tilfælde.

I alle 4 tilfælde med lægetilsyn er der notat om dette tilsyn i bemærkningsfeltet (og i tilsynsnotaterne).

Jeg har desuden noteret mig at en sygeplejerske i 1 af tilfældene også talte med den indsatte lige før udtagelsen af observationscellen.

5.2.9. Tilsyn ved personalet

Under anbringelsen i observationscelle skal den indsatte jævnligt tilses af institutionens personale, jf. bekendtgørelsens § 20. Enhver der tilses den pågældende, skal gøre notat om det på et observationsskema (nu i selve rapporten i klientsystemet) uanset om der er sket ændringer i den indsattes forhold, jf. bestemmelsens 2. pkt. Notatet skal indeholde oplysning om dato og klokkeslæt for tilsynet og om den pågæl-

dendes tilstand samt eventuelle bemærkninger om behovet for at opretholde anbringelsen, jf. 3. pkt.

Hvor hyppigt der skal ske tilsyn, afhænger af en konkret vurdering, jf. vejledningens pkt. 7. Om hyppigheden af tilsyn ved personalet er det desuden anført at det – hvis den indsatte er faldet til ro og sover – vil kunne være rigtigt at lade den indsatte sove i observationscellen indtil om morgenen frem for at vække den pågældende og dermed risikere en ny optrapning af situationen.

Ombudsmanden har tidligere udtalt at han ingen bemærkninger havde til at et fængsel ikke havde fundet grundlag for at fastsætte interne retningslinjer for hvor hyppigt der skal ske tilsyn.

I alle tilfælde er der tilsynsnotater.

Som nævnt under pkt. 5.1.11 stemples automatisk det tidspunkt hvor personalet overfører håndskrevne observationsnotater til klientsystemet. Observationstidspunktet må derfor indtastes i (begyndelsen af) hvert notat hvis notatet indtastes senere end tidspunktet for observationen.

Denne fremgangsmåde har været anvendt ved mange af tilsynene. Notater om tilsynet er i intet tilfælde indføjet (meget) lang tid efter at tilsynet rent faktisk fandt sted. Jeg lægger til grund at tilsyn i de øvrige tilfælde er sket på de angivne tidspunkter, dvs. at notatet er skrevet i umiddelbar forlængelse af tilsynet.

Tilsyn er i nogle tilfælde i starten sket med ca. ½ times mellemrum, og herefter med længere tids mellemrum – op til ca. 3 timer (om natten). I flere tilfælde er der mellem 1 og 1½ time mellem tilsyn.

Der er i alle tilfælde oplysning om tidspunktet for udtagelsen af observationscellen, jf. nedenfor. Der har i alle tilfælde været tilsyn helt frem til udtagelsen.

5.2.10. Ophør og varighed

Anbringelse i observationscelle skal straks bringes til ophør når betingelserne herfor ikke længere er opfyldt, jf. bekendtgørelsens § 17, stk. 2.

Som nævnt er det under pkt. 7 i vejledningen anført at det – hvis den indsatte er faldet til ro og sover – vil kunne være rigtigt at lade den indsatte sove i observationscellen

indtil om morgenen frem for at vække den pågældende og dermed risikere en ny optrapning af situationen.

Tidspunktet for såvel iværksættelsen som ophøret af anbringelsen fremgår i alle tilfælde af rapporterne. I alle rapporter er varigheden af anbringelsen også anført i døgn, timer og minutter foroven på blanketten.

I et af tilfældene er der imidlertid som tidligere nævnt en fejl i det angivne. Det er anført at den indsatte blev indsat den 18. november 2009, kl. 00.01, men ifølge det første tilsynsnotat skete anbringelsen den 19. november 2009, kl. 00.00. Den indsatte havde således heller ikke som anført foroven på rapporten og i oversigten ophold i observationscellen i 37 timer og 10 minutter, men "kun" i 13 timer og 11 minutter.

2 af de øvrige anbringelser varede ca. 1 time og 25 minutter. 3 anbringelser varede mellem 3 timer og 39 minutter og 5 timer og 30 minutter. Andre 3 anbringelser varede mellem 12 timer og 45 minutter og 17 timer og 56 minutter. I det ene af disse tilfælde bad den indsatte hen mod slutningen af anbringelsen selv om at få lov til at blive i cellen og sove lidt mere. Den sidste anbringelse varede 37 timer og 45 minutter.

Jeg lægger – også ud fra tilsynsnotaterne – til grund at bestemmelsen i bekendtgørelsens § 16, stk. 2, er overholdt i alle sagerne.

5.2.11. Klagevejledning

Ifølge bekendtgørelsens § 18, stk. 2, sidste pkt., skal det påføres rapporten når den indsatte er orienteret om muligheden for at klage til justitsministeren (Direktoratet for Kriminalforsorgen) og om hvornår fristen for at indgive klage udløber, jf. straffuldbyrdeslovens § 111, stk. 2. Straffuldbyrdeslovens § 111, stk. 2, om klagefrist gælder dog kun for dømte.

Alle rapporterne indeholder en fortrykt klagevejledning om at der er givet klagevejledning. I rapporterne om anbringelse af varetægtsarrestanter er der ikke angivet en klagefrist, mens der er en sådan frist i rapporterne om anbringelse af afsonere. Jeg går ud fra at alle de indsatte er vejledt om klageadgangen i overensstemmelse med den anførte klagevejledning.

Opfølgning

Jeg beder om at arresthuset og arrestinspektøren sender de oplysninger mv. som jeg har bedt om, tilbage gennem Direktoratet for Kriminalforsorgen som jeg også beder om en udtalelse.

Underretning

Denne rapport sendes til Arresthuset i Esbjerg, Arrestinspektøren for Syd- og Sønderjylland og Fyn, Direktoratet for Kriminalforsorgen, Folketingets Retsudvalg og de indsatte i arresthuset.

Lenart Frandsen
Inspektionschef